

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ»**

**Καινοτομία
και Επιχειρηματικότητα
στον Τουρισμό**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: Ο ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Μαρκέλα-Μαρία Γλυνού

(Α.Μ. 20007)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Δρ. Πανωραία Πουλάκη

Αθήνα, 2023

Εξεταστική Επιτροπή:

A/A	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΑΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ/ΤΜΗΜΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Πανοραία Πουλάκη	ΕΔΙΠ Πανεπιστήμιο Αιγαίου	
2	Δημήτριος Λαγός	Ομότιμος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Αιγαίου	
3	Κωνσταντίνος Μαρινάκος	Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένη Μαρκέλα-Μαρία Γλυνού του Παναγιώτη, με αριθμό μητρώου 20007 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα στον Τουρισμό» των Τμημάτων Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου, δηλώνω ότι: «Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι οποιαδήποτε βοήθεια την οποία έλαβα για την προετοιμασία της αναφέρεται στην εργασία. Επιβεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Μαρκέλα-Μαρία Γλυνού

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή.....	14
Μέρος 1ο- Ανασκόπηση της σχετικής Βιβλιογραφίας	15
Κεφάλαιο 1 - Τουρισμός	15
1.1 Τουρισμός και Ανάπτυξη	15
1.2 Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη	16
1.3 Εναλλακτικός Τουρισμός	17
1.4 Τουρισμός Ειδικού Ενδιαφέροντος.....	19
1.5 Πεζοπορικός Τουρισμός	20
1.6 Οι επιπτώσεις της πανδημίας της Covid-19 στον τουρισμό.....	21
Κεφάλαιο 2- Πεζοπορικές Διαδρομές	22
2.1 Διαδρομές και Μονοπάτια.....	22
2.2 Οφέλη ανάπτυξης Διαδρομών	23
2.3 Θεσμικό Πλαίσιο.....	24
2.4 Βασικοί Παράγοντες για την Ανάπτυξη των Πεζοπορικών Διαδρομών.....	25
Κεφάλαιο 3-Ο πεζοπορικός τουρισμός σε παγκόσμια και ελληνική κλίμακα	27
3.1 Εισαγωγή.....	27
3.2 Διεθνή Δίκτυα Μονοπατιών	27
3.3 Εθνικά δίκτυα Μονοπατιών	29
3.4 Ο πεζοπορικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	31
Κεφάλαιο 4-Η περίπτωση του πεζοπορικού τουρισμού στα Κύθηρα	32
4.1 Το νησί των Κυθήρων	32
4.2 Ιστορία των Κυθήρων	32
4.3 Το τουριστικό προϊόν των Κυθήρων	34
4.4 Η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στα Κύθηρα.....	36
4.5 Εφαρμογή προσέγγισης INCREAte στο νησί των Κυθήρων.....	38
Μέρος 2ο: Έρευνα στην περιοχή μελέτης.....	40
Κεφάλαιο 5- Μεθοδολογία Έρευνας.....	40
5.1 Εισαγωγή.....	40
5.2 Μεθοδολογία της έρευνας.....	41
5.3 Το δείγμα της έρευνας.....	42
5.4 Ερευνητικό εργαλείο	43
5.5 Διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας	43

5.6 Δεοντολογία της έρευνας	43
5.7 Συμπεράσματα.....	44
Κεφάλαιο 6 – Αναλυτική παρουσίαση ευρημάτων της έρευνας	44
6.1 Εισαγωγή.....	44
6.2 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας.....	45
6.3 Αξιοπιστία του ερωτηματολογίου	45
6.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	46
6.5 Επαγωγική Στατιστική.....	88
Κεφάλαιο 7- Συμπεράσματα και Μέτρα Πολιτικής-Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	92
7.1 Εισαγωγή.....	92
7.2 Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους.....	92
7.3 Συμπεράσματα εμπειρικού μέρους.....	93
7.4 Προτάσεις Πολιτικής	95
7.5 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	96
Βιβλιογραφία.....	97
Παράρτημα.....	99
Ερωτηματολόγιο Έρευνας.....	99

ΠΙΝΑΚΕΣ-ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Πίνακες

Πίνακας 1 - Ανάλυση αξιοπιστίας όλων των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου μαζί με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά

Πίνακας 2 - Συγκεντρωτικός πίνακας των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος

Πίνακας 3 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικός πιστεύετε ότι είναι ο τομέας του τουρισμού για την οικονομία της περιοχής σας

Πίνακας 4 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένοι είστε από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθίων

Πίνακας 5 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν επισκέπτονται το νησί τουρίστες με σκοπό την πεζοπορία

Πίνακας 6 - Θεωρείτε την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού

Πίνακας 7 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω στο νησί

Πίνακας 8 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Πίνακας 9 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Πίνακας 10 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στις αξίες γης

Πίνακας 11 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

Πίνακας 12 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης

Πίνακας 13 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση των υποδομών

Πίνακας 14 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

Πίνακας 15 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

Πίνακας 16 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

Πίνακας 17 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

Πίνακας 18 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με τον αντίκτυπο που θα έχει η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού σε διάφορες πτυχές της ανάπτυξης του νησιού

Πίνακας 19 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού

Πίνακας 20 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού

Πίνακας 21 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Πίνακας 22 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης

Πίνακας 23 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις για το ποιοι στόχοι επιτυγχάνονται με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών

Πίνακας 24 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την υποστήριξη από κρατικούς φορείς αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 25 - Πίνακας Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικά θεωρείτε το μάρκετινγκ, τη διαφήμιση και την προώθηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 26 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 27 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη χρηματοδότηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 28 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη μεγαλύτερη εμπλοκή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 29 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικές θεωρείτε τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 30 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικό θεωρείτε το στρατηγικό σχεδιασμό και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 31 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το πόσο σημαντικούς θεωρούν τους παραπάνω παράγοντες αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 32 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το ποια θεωρούν τα πιο σημαντικά εμπόδια για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στην περιοχή τους

Πίνακας 33 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού

Πίνακας 34 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν υπάρχουν κάποια οικολογικά προβλήματα ή ανησυχίες που σχετίζονται με τον πεζοπορικό τουρισμό στα Κύθηρα

Πίνακας 35 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση ποια είναι τα σχέδια τους για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον

Πίνακας 36 - Independent samples t-test στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς το φύλο

Πίνακας 37 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς την ηλικία

Πίνακας 38 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς την απασχόληση

Πίνακας 39 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς τον τόπο μόνιμης κατοικίας

Γραφήματα

Γράφημα 1 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με το φύλο τους

Γράφημα 2 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την ηλικία τους

Γράφημα 3 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την εκπαίδευσή τους

Γράφημα 4 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την εκπαίδευσή τους

Γράφημα 5 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους

Γράφημα 6 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικός πιστεύετε ότι είναι ο τομέας του τουρισμού για την οικονομία της περιοχής σας

Γράφημα 7 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένοι είστε από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθίων

Γράφημα 8 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν επισκέπτονται το νησί τουρίστες με σκοπό την πεζοπορία

Γράφημα 9 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν θεωρούν την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού

Γράφημα 10 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Γράφημα 11 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Γράφημα 12 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στις αξίες γης

Γράφημα 13 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

Γράφημα 14 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης

Γράφημα 15 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση των υποδομών

Γράφημα 16 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

Γράφημα 17 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

Γράφημα 18 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

Γράφημα 19 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

Γράφημα 20 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με τον αντίκτυπο που θα έχει η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού σε διάφορες πτυχές της ανάπτυξης του νησιού

Γράφημα 21 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της

Γράφημα 22 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις για το ποιοι στόχοι επιτυγχάνονται με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών

Γράφημα 23 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την υποστήριξη από κρατικούς φορείς αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 24 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικά θεωρείτε το μάρκετινγκ, τη διαφήμιση και την προώθηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 25 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 26 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη χρηματοδότηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 27 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη μεγαλύτερη εμπλοκή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 28 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικές θεωρείτε τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 29 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικό θεωρείτε το στρατηγικό σχεδιασμό και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 30 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το πόσο σημαντικούς θεωρούν τους παραπάνω παράγοντες αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Γράφημα 31 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού

Γράφημα 32 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν υπάρχουν κάποια οικολογικά προβλήματα ή ανησυχίες που σχετίζονται με τον πεζοπορικό τουρισμό στα Κύθηρα

Γράφημα 33 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση ποια είναι τα σχέδια τους για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον

Περίληψη

Τα τελευταία χρόνια κυριαρχεί η ανάγκη για αποστροφή από τον μαζικό τουρισμό κάτι που έχει ως αποτέλεσμα την ραγδαία ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το νησί των Κυθήρων αποτελεί έναν προορισμό εναλλακτικού τουρισμού, που δίνει στον επισκέπτη την ευκαιρία να ανακαλύψει την ομορφιά της φύσης και τον πολιτισμό μέσα από πληθώρα δραστηριοτήτων αλλά κυρίως μέσω της πεζοπορίας και του εξαιρετικά αναπτυγμένου δικτύου μονοπατιών. Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τον πεζοπορικό τουρισμό ως καίριο παράγοντα για την επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στο νησί των Κυθήρων. Μέσα από την έρευνα αναλύεται η σημασία του πεζοπορικού τουρισμού ως εναλλακτικού μοντέλου τουρισμού που συμβάλλει στην αποφυγή του υπερτουρισμού και στην εξισορρόπηση της τουριστικής ανάπτυξης κατά μήκος του χρόνου. Επίσης, εστιάζει στην ανάπτυξη, τη σημαντικότητα και την αποκατάσταση των μονοπατιών του νησιού και πώς αυτά συμβάλλουν στην διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του νησιού. Επιπλέον, η εργασία εξετάζει πώς ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να στηρίξει την τοπική οικονομία και να συμβάλει στη μείωση της εργατικής διακύμανσης και την αντιστροφή της ερήμωσης στο νησί. Συνοψίζοντας, στην παρούσα μελέτη αναλύεται το πώς ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθήρων μέσω της διατήρησης της φύσης και του πολιτιστικού τους πλούτου. Στο πλαίσιο επίτευξης του σκοπού της παρούσας διπλωματικής εργασίας πραγματοποιήθηκε εμπειρική ποσοτική έρευνα με τη μέθοδο της απλής τυχαίας δειγματοληψίας με τη χρήση ευκολίας και με τη βοήθεια ερωτηματολογίου, το οποίο στάλθηκε διαδικτυακά σε φορείς του νησιού εμπλεκόμενους με τον τουρισμό. Ο πληθυσμός του δείγματος ανέδειξε τις απόψεις του σχετικά με τη συμβολή της πεζοπορίας στο τουριστικό προϊόν του νησιού, καθώς επίσης και για τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορούν να συμβάλουν περαιτέρω στην προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού. Τέλος, αναδείχθηκε η άποψη σχετικά με το κατά πόσο μπορεί ο πεζοπορικός τουρισμός να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Abstract

In recent years, specialized and alternative forms of tourism have emerged as the primary choice for travelers. The need to move away from mass tourism has resulted in the rapid growth of these sustainable tourism modalities. One such destination is the island of Kythera, which affords visitors the opportunity to explore the beauty of nature and culture through a plethora of activities, primarily centered around hiking and an exceptionally developed network of trails.

This thesis examines hiking tourism as a pivotal factor in achieving sustainable tourism development on the island of Kythera. It analyzes the significance of hiking tourism as an alternative tourism model that contributes to averting overtourism and ensuring a balanced flow of tourism throughout the year. The focus is also on the development, significance, and restoration of the island's trails, which play a vital role in preserving its natural and cultural heritage. Furthermore, the thesis explores how hiking tourism can bolster the local economy, mitigate labor fluctuations, and counteract depopulation on the island.

To achieve the objectives of this thesis, empirical quantitative research was conducted using a simple random sampling method, facilitated through an online questionnaire distributed to stakeholders involved in the island's tourism industry. The survey respondents expressed their views on the contribution of hiking to the island's tourism product and the key factors that could further advance hiking tourism. Lastly, the research aimed to ascertain the extent to which hiking tourism can contribute to the island's sustainable tourism development.

Εισαγωγή

Ο τομέας του τουρισμού αποτελεί έναν σύνθετο και δυναμικό τομέα στην παγκόσμια οικονομία. Οι ταξιδιώτες αναζητούν όχι μόνο την ευκαιρία να ξεφύγουν από τη ρουτίνα της καθημερινής ζωής, αλλά και το να εμπιστευτούν σε νέες εμπειρίες και πολιτισμούς. Αρχικά, ο τουρισμός συγκεντρώθηκε σε πολλούς από τους πιο γνωστούς τουριστικούς προορισμούς, όπως μεγαλουπόλεις, αρχαία αξιοθέατα και παραθαλάσσια θέρετρα. Ωστόσο, η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σχετικά με την περιβαλλοντική και κοινωνική αειφορία έχει διαμορφώσει τις προτιμήσεις των ταξιδιωτών, οδηγώντας στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μια αντίδραση στην εμπορευματοποίηση του τουρισμού και τον υπερβολικό αντίκτυπο στο φυσικό περιβάλλον και τις τοπικές κοινότητες. Αυτή η προσέγγιση δίνει έμφαση στη βιωματική αξία του ταξιδιού και στην αλληλεπίδραση με το περιβάλλον και τον πολιτισμό. Ο εναλλακτικός τουρισμός περιλαμβάνει μια ποικιλία τύπων ταξιδιού, όπως ο οικολογικός τουρισμός, ο πολιτιστικός τουρισμός, ο γαστρονομικός τουρισμός και, φυσικά, ο πεζοπορικός τουρισμός.

Στον πεζοπορικό τουρισμό, οι ταξιδιώτες αφήνουν πίσω τα μέσα μεταφοράς και αναλαμβάνουν το ταξίδι με τα πόδια. Ακολουθούν πολλές φορές ειδικά σηματοδοτημένες διαδρομές και μονοπάτια που διασχίζουν απομονωμένα τοπία, βουνά, δάση και παράκτιες περιοχές. Αυτό το ταξίδι δίνει την ευκαιρία στους ταξιδιώτες να συνδεθούν από κοντά με την φύση και το φυσικό περιβάλλον, να ανακαλύψουν τον τοπικό πολιτισμό και να αλληλοεπιδράσουν με τους κατοίκους των τοπικών κοινοτήτων. Επιπλέον, συχνά συμβάλλει στη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, διασφαλίζοντας ότι οι επερχόμενες γενιές θα έχουν την ευκαιρία να απολαύσουν τις ίδιες μοναδικές εμπειρίες.

Εν συντομία, ο πεζοπορικός τουρισμός αποτελεί έναν κλειδί για τη βιώσιμη ανάπτυξη, προωθώντας τη συνειδητοποίηση για τη φύση και τον πολιτισμό, τη διατήρηση των περιβαλλοντικών πόρων και την οικονομική ευημερία των τοπικών κοινοτήτων. Στο πλαίσιο αυτής της ακαδημαϊκής διαδρομής, θα εξετάσουμε λεπτομερώς τους παράγοντες που καθιστούν τον πεζοπορικό τουρισμό μια ιδιαίτερα

ενδιαφέρουσα προοπτική για την ανάπτυξη τουριστικών περιοχών και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης

Η παρούσα εργασία δομείται σε δύο μέρη. Αρχικά, το πρώτο μέρος περιλαμβάνει όλο το θεωρητικό πλαίσιο της δευτερογενούς έρευνας, ενώ στο δεύτερο μέρος πραγματοποιείται ολόκληρη η ανάλυση της πρωτογενούς έρευνας καθώς επίσης παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και οι προτάσεις.

Στο πρώτο μέρος περιλαμβάνονται τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται εισαγωγή στην έννοια του τουρισμού. Στη συνέχεια αναλύεται η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και του εναλλακτικού τουρισμού. Παράλληλα, στο κεφάλαιο αυτό αναλύεται λεπτομερώς ο πεζοπορικός τουρισμός ενώ επίσης περιγράφεται η ανάπτυξη του τουρισμού στην περίοδο μετά τον κορονοϊό. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται όλα τα στοιχεία που έχουν να κάνουν με τις πεζοπορικές διαδρομές και τα μονοπάτια, αλλά και το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τις έννοιες αυτές. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται ο πεζοπορικός τουρισμός τόσο σε ελληνική όσο και σε παγκόσμια κλίμακα ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση της περιοχής μελέτης που είναι το νησί των Κυθήρων.. Το δεύτερο μέρος της εργασίας καλύπτει την πρωτογενή έρευνα. Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο πέντε προσδιορίζεται ο σκοπός της έρευνας, το μεθοδολογικό πλαίσιο γύρω από τη μελέτη ενώ παράλληλα γίνεται μία θεωρητική ανασκόπηση για την ποσοτική έρευνα με ερωτηματολόγια. Στο κεφάλαιο έξι πραγματοποιείται η παρουσίαση των ευρημάτων της έρευνας για να καταλήξουμε στο τελευταίο κεφάλαιο, το επτά όπου παρουσιάζονται τα συμπεράσματα, τα μέτρα πολιτικής και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Μέρος 1ο- Ανασκόπηση της σχετικής Βιβλιογραφίας

Κεφάλαιο 1 - Τουρισμός

1.1 Τουρισμός και Ανάπτυξη

Ο τουρισμός, ως δραστηριότητα που συνδέεται άμεσα με τη μετακίνηση ανθρώπων από έναν τόπο σε άλλο για αναψυχή, διασκέδαση, πολιτισμική ανταλλαγή και άλλες εμπειρίες, έχει διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη πολλών

περιοχών στη μεταπολεμική περίοδο. Η αυξημένη οικονομική ευημερία και η ανάγκη για αναψυχή και ταξίδια συνέβαλαν στη διευρυμένη ζήτηση για ταξίδια και διακοπές, με αποτέλεσμα πολλές περιοχές να αναζητήσουν στον τουρισμό μια ευκαιρία για οικονομική ανάπτυξη.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού (ΠΣΤΤ) ορίζει τον τουρισμό ως "τις δραστηριότητες που συνδέονται με τη μετακίνηση ανθρώπων εκτός της συνηθισμένης τους κατοικίας, για διασκέδαση, εργασία, πολιτιστική ανταλλαγή, θρησκευτικούς λόγους ή άλλους λόγους, καθώς και τις εγκαταστάσεις και τις υπηρεσίες που παρέχονται για αυτούς τους σκοπούς" (ΠΣΤΤ, 1999).

Συγχρόνως, η τουριστική δραστηριότητα έχει επίσης προκαλέσει ανησυχίες όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η υπερκατανάλωση φυσικών πόρων, η αύξηση της πολεοδομικής ανάπτυξης και η ανεξέλεγκτη ανάπτυξη των τουριστικών υποδομών έχουν οδηγήσει στην υποβάθμιση ορισμένων περιβαλλοντικών περιοχών.

Για να επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη τα αναμενόμενα αποτελέσματα, είναι αναγκαίο να συνεργάζονται όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η συμβολή των τοπικών αρχών, της επιχειρηματικής κοινότητας, των πολιτών και των οργανισμών πρέπει να είναι συνεκτική και ευθύνεται για την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού.

1.2 Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη

Η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη αποτελεί μια σημαντική προοπτική για την ανάπτυξη μιας περιοχής, προσφέροντας τη δυνατότητα για οικονομική ευημερία, κοινωνική ευαισθητοποίηση και περιβαλλοντική προστασία. Παράλληλα, όμως, αποτελεί έναν τομέα που απειλεί την ίδια τη φύση και τον πολιτισμό της περιοχής, εάν δεν υλοποιηθεί με προσοχή και συνεκτικότητα.

Η έννοια της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης πρωτοεμφανίστηκε το 1987, με τη δημοσίευση της έκθεσης Brundtland από τον ΟΗΕ. Από τότε, αυτή η προσέγγιση έχει εξελιχθεί και υιοθετηθεί παγκοσμίως ως το βασικό πλαίσιο για την ανάπτυξη του τουρισμού. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (UNWTO), η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ορίζεται ως "η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του σημερινού τουρίστα και των τοπικών κοινοτήτων, ενώ προστατεύει και βελτιώνει τις δυνατότητες για το μέλλον."

Για την επίτευξη της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης, απαιτούνται συντονισμένες προσπάθειες από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και την ενεργή συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων. Επιπλέον, οι πολιτικές πρέπει να είναι βασισμένες στην επιστημονική έρευνα και την αξιολόγηση των επιπτώσεων, προκειμένου να ληφθούν υπεύθυνες αποφάσεις. Παράλληλα, είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί η συνεχής εκπαίδευση των εμπλεκόμενων φορέων και των τουριστών, προκειμένου να αυξηθεί η ευαισθητοποίησή τους σχετικά με τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης.

Τέλος, ο τουρισμός μπορεί να αποτελέσει μέσο για την ανάδειξη της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς, με την προώθηση της τοπικής τέχνης, των παραδοσιακών επιχειρήσεων και του πολιτιστικού τουρισμού. Έτσι, δεν αποτελεί μόνο πηγή εσόδων για μια περιοχή, αλλά και μέσο διατήρησης και ανάδειξης της ταυτότητάς της.

Συνοψίζοντας, η βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στοχεύει στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών του τουρισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί η αειφορία της τουριστικής βιομηχανίας και η ευημερία των τοπικών κοινοτήτων. Με την ενεργή συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων φορέων και την εφαρμογή της κατάλληλης νομοθεσίας και πολιτικών, είναι δυνατόν να επιτευχθεί μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη που θα συμβάλει στη διασφάλιση της ευημερίας και της αειφορίας για τις μελλοντικές γενεές (Dodds & Butler, 2019).

1.3 Εναλλακτικός Τουρισμός

Αρχικά, ο τουρισμός υπήρξε συνδεδεμένος με τον παραδοσιακό τρόπο ταξιδιών, όπως ο τουρισμός παραθαλάσσιων προορισμών και πόλεων. Ο όρος "τουρισμός" είχε περιοριστεί στις μαζικές τουριστικές δραστηριότητες που περιλάμβαναν την προσέλκυση μεγάλων ομάδων τουριστών σε καθιερωμένα τουριστικά μέρη. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου και τις αλλαγές στην κοινωνία και την αντίληψη των ανθρώπων για τα ταξίδια, η έννοια του "εναλλακτικού τουρισμού" αρχίζει να προβάλλεται.

Ο όρος « εναλλακτικός τουρισμός» αναπτύχθηκε στη δεκαετία του 1960, όταν η αυξανόμενη κινητικότητα των ανθρώπων και η ανάπτυξη των μέσων μεταφοράς

άνοιξαν νέους ορίζοντες στον τουρισμό. Άνθρωποι που αναζητούσαν περισσότερο αυθεντικές, προσανατολισμένες στην εμπειρία ταξιδιωτικές περιπέτειες ανακάλυπταν απομακρυσμένους προορισμούς και προσέγγιζαν τον ταξιδιωτικό τους προορισμό με περισσότερη σεβασμό προς το περιβάλλον και τον τοπικό πολιτισμό.

Στη δεκαετία του 1980, ο όρος "εναλλακτικός τουρισμός" αρχίζει να εμφανίζεται στην ακαδημαϊκή λογοτεχνία και τα μέσα ενημέρωσης για να περιγράψει αυτές τις νέες τάσεις ταξιδιών. Οι επιστήμονες του τουρισμού άρχισαν να εξετάζουν πώς ο εναλλακτικός τουρισμός διαφέρει από τον παραδοσιακό τουρισμό, τονίζοντας την εμπειρική και εκπαιδευτική αξία των ταξιδιών και την αειφορία των τουριστικών δραστηριοτήτων (Fennell, 2014).

Συνοψίζοντας, ο όρος "εναλλακτικός τουρισμός" εξελίχθηκε μέσα από την επιθυμία των ταξιδιωτών για περισσότερη αυθεντική, βιωματική, και αειφόρο ταξιδιωτική εμπειρία. Αντικατοπτρίζει την αλλαγή στις αξίες και τις προτιμήσεις των ανθρώπων σε σχέση με τον τουρισμό και συνεχίζει να αναδύεται και να διαμορφώνεται με την εξέλιξη της κοινωνίας και των ταξιδιωτικών τάσεων. Επιπλέον, συμβάλλει στην προστασία και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της αλληλεπίδρασης των ταξιδιωτών με τον τοπικό πολιτισμό.

Ο εναλλακτικός τουρισμός αναδεικνύει μια σειρά από οφέλη. Αυτά τα οφέλη καλύπτουν το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού και συχνά είναι αντικείμενο έρευνας και συζητήσεων από επιστήμονες του τουρισμού. Ένα από τα κύρια οφέλη του εναλλακτικού τουρισμού είναι η εστίαση στην αειφορία και την προστασία του περιβάλλοντος (Gössling & Scott, 2014). Οι εναλλακτικοί ταξιδιώτες συνήθως επιδιώκουν περιβαλλοντικά φιλικές δραστηριότητες, επισκέπτονται περιοχές που διατηρούνται σε φυσική ακεραιότητα, και συμβάλλουν στην διατήρηση της φύσης.

Επιπρόσθετα, ο εναλλακτικός τουρισμός μπορεί να ενισχύσει τις τοπικές οικονομίες με τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προώθηση των τοπικών προϊόντων και υπηρεσιών (Sharpley & Telfer, 2007). Αυτό μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της ανεργίας και της οικονομικής ανισότητας.

Παράλληλα, οι εναλλακτικοί ταξιδιώτες συνήθως έρχονται σε επαφή με τοπικές πολιτισμικές κοινότητες και πρακτικές (Richards & Hall, 2000). Αυτό δημιουργεί

ευκαιρίες για πολιτισμική ανταλλαγή και κατανόηση, συμβάλλοντας στην προώθηση της διαπολιτισμικής ευαισθητοποίησης.

Τέλος, ο εναλλακτικός τουρισμός προσφέρει ευκαιρίες για εκπαίδευση και προσωπική ανάπτυξη, καθώς οι ταξιδιώτες μαθαίνουν νέα πράγματα, αναπτύσσουν δεξιότητες και εμπειρίες που μπορούν να τους ενεργοποιήσουν στη ζωή τους. Το συγκριτικό πλεονέκτημα του εναλλακτικού τουρισμού συνίσταται στην ικανότητά του να παρέχει πλούσιες εμπειρίες τόσο στους ταξιδιώτες όσο και στις τοπικές κοινότητες, προάγοντας ταυτόχρονα την αειφορία και την κοινωνική ευημερία (Fennell, 2020).

Στον κόσμο του εναλλακτικού τουρισμού, η ανθρώπινη εμπειρία και η συμβολή στην κοινότητα παίζουν κεντρικό ρόλο, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας βιώσιμης τουριστικής πραγματικότητας που ευνοεί τόσο τους ταξιδιώτες όσο και τον τόπο που επισκέπτονται. Ο τουρισμός συνιστά μια προσέγγιση που συνδυάζει την εξερεύνηση και την ανακάλυψη με τη διαφύλαξη της φύσης και του πολιτισμού, παρέχοντας ένα πλαίσιο για βιώσιμο, εκπαιδευτικό, και ενδιαφέρον ταξίδι.

1.4 Τουρισμός Ειδικού Ενδιαφέροντος

Ο τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος αναπτύχθηκε ως μια αντίδραση στη γενικευμένη επικρατούσα μορφή τουρισμού, με την ανάγκη των ανθρώπων να αναζητούν εξατομικευμένες εμπειρίες και να επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα ενδιαφέροντα και δραστηριότητες. Αυτός ο τύπος τουρισμού έχει επίσης πολλές διαφορετικές ονομασίες, όπως "εξειδικευμένος τουρισμός," "τουρισμός θεματικών διακοπών," και "τουρισμός ενδιαφέροντος."

Ο τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος αποτελεί μια μορφή τουρισμού που αφορά τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη εμπειριών ταξιδιού που είναι ειδικά προσαρμοσμένες στα ενδιαφέροντα, τις προτιμήσεις και τις ανάγκες των ατόμων και συχνά επικεντρώνονται σε συγκεκριμένα θέματα ή δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα, είναι η μορφή τουρισμού που επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα ενδιαφέροντα, ανάγκες ή δραστηριότητες που αντανακλούν τις προτιμήσεις των

ταξιδιωτών και μπορεί να περιλαμβάνει τουρισμό αγροτικού, οινοτουρισμό, πολιτιστικό τουρισμό και άλλα

Από όλα τα παραπάνω, γίνεται σαφές ότι ο τουρισμός ειδικού ενδιαφέροντος αποτελεί έναν εξειδικευμένο τύπο τουρισμού που επικεντρώνεται σε προσαρμοσμένες, ατομικές εμπειρίες ταξιδιού. Επίσης, αναφέρεται σε συγκεκριμένα θέματα, δραστηριότητες ή ενδιαφέροντα που αντικατοπτρίζουν τις προτιμήσεις των ταξιδιωτών.

1.5 Πεζοπορικός Τουρισμός

Ο πεζοπορικός τουρισμός αντιπροσωπεύει την επιθυμία των ανθρώπων να αφήσουν πίσω την πολυάσχολη καθημερινότητα και να εξερευνήσουν την ομορφιά της φύσης με τα πόδια. Αυτός ο τύπος τουρισμού συνήθως περιλαμβάνει την περιπατητική εξερεύνηση μονοπατιών, περνώντας από τα πιο απλά μονοπάτια σε απαιτητικές αναρριχήσεις σε βουνά.

Όσον αφορά τα οφέλη του πεζοπορικού τουρισμού, ένα από τα βασικά οφέλη αυτού είναι η ενθάρρυνση της φυσικής δραστηριότητας και της υγιεινής ζωής. Οι πεζοπόροι ταξιδιώτες απολαμβάνουν την άσκηση, τον αέρα της φύσης και τον ήρεμο ρυθμό της πορείας τους. Επιπλέον, ο πεζοπορικός τουρισμός συνδέεται στενά με την ευαισθητοποίηση για τη φύση και την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς οι πεζοπόροι συχνά αναπτύσσουν βαθύτερη σύνδεση με τη φύση και την οικολογία του τόπου που επισκέπτονται.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (ΠΟΤ), οι περιπατητές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τρία βασικά προφίλ ανάλογα με τις συνήθειες τους και τη συχνότητα των πεζοπορικών τους εξορμήσεων:

Αφοσιωμένοι περιπατητές : Οι αφοσιωμένοι περιπατητές είναι αυτοί που αγαπούν την πεζοπορία και την κάνουν τακτικά ως μέρος του τρόπου ζωής τους. Αυτοί οι περιπατητές μπορεί να αναζητούν απαιτητικές διαδρομές και να έχουν εξειδικευμένο εξοπλισμό. Η πεζοπορία αποτελεί για αυτούς έναν τρόπο να συνδυάσουν την φυσική δραστηριότητα με την αγάπη τους για τη φύση και την περιπέτεια.

Περιστασιακοί περιπατητές: Οι περιστασιακοί περιπατητές είναι αυτοί που αποφασίζουν να κάνουν πεζοπορία ενίοτε. Το περπάτημα μπορεί να μην είναι απαραίτητα ο πρωταρχικός λόγος του ταξιδιού, αλλά να αποτελεί μία από τις δραστηριότητες κατά τη διάρκεια αυτού. Ενδέχεται να επιλέγουν πιο εύκολες διαδρομές και να μην απαιτούν εξειδικευμένο εξοπλισμό. Γενικά, αναζητούν απλές και ευχάριστες πεζοπορίες για ψυχαγωγία και χαλάρωση, στοχεύοντας μέσα από την εξερεύνηση του προορισμού να έρθουν σε επαφή με τους ντόπιους, την φύση και τον πολιτισμό.

Περιπατητές Υγείας: Οι περιπατητές υγείας είναι άνθρωποι που επιλέγουν την πεζοπορία ως έναν τρόπο να διατηρούν και να βελτιώνουν την φυσική τους κατάσταση και την υγεία τους. Οι περιπατητές υγείας μπορεί να ακολουθούν ειδικά προγράμματα πεζοπορίας που σχεδιάζονται για να βελτιώσουν την καρδιαγγειακή υγεία, την αντοχή και την γενική ευεξία και δεν αποτελεί κίνητρό τους η εξερεύνηση και τα αξιοθέατα.

1.6 Οι επιπτώσεις της πανδημίας της Covid-19 στον τουρισμό

Η πανδημία της COVID-19 επηρέασε σημαντικά την παγκόσμια βιομηχανία του τουρισμού. Από τον πρώτο κρούσμα του ιού μέχρι σήμερα, οι επιπτώσεις του COVID-19 στον τουρισμό ήταν πολυάριθμες και βαθιές, επηρεάζοντας όλους τους τομείς της βιομηχανίας.

Στην αρχή σχεδόν της πανδημίας, τον Απρίλιο του 2020 η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι όλα τα ταξιδιωτικά γραφεία και ξενοδοχειακές επιχειρήσεις θα λάβουν οικονομική στήριξη ή φορολογικές ελαφρύνσεις προκειμένου να επιβιώσουν και να παραμείνουν ανοιχτές. Στις περισσότερες χώρες οι τουριστικές επιχειρήσεις έλαβαν ελάφρυνση δανείου ή οικονομική στήριξη εργαζομένων (Sputnik News, 2020).

Τα χρόνια που ακολούθησαν της πανδημίας ανέδειξαν την ανάγκη των τουριστών να ξεφύγουν από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού, αφού πλέον ακόμα και οι ανάγκες και οι επιθυμίες για τον τρόπο που επιθυμούν να περάσουν τις διακοπές τους είχαν αλλάξει. Πλέον, είναι εξαιρετικά δύσκολο για το κοινό να επιστρέψει σε πολυσύχναστες τουριστικές περιοχές, όπως παρατηρούνταν πριν από τον COVID-19.

Η πεζοπορία όπως και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού γίνονται όλο κι πιο δημοφιλείς αφού προσφέρουν έναν συνδυασμό υγιεινής ζωής, πολιτιστικού εμπλουτισμού και περιήγησης στη φύση, κάτι που προσελκύει όλο και περισσότερους επισκέπτες από ό,τι πριν από τον COVID-19. Ο πεζοπορικός τουρισμός έχει θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον και τις τοπικές επιχειρήσεις, καθώς οι ανάγκες για διαμονή και φαγητό είναι πολύ μικρότερες από όσο θα ήταν σε περιπτώσεις αυξημένης τουριστικής κίνησης.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει, ότι η ανάγκη για ασφάλεια και προστασία της υγείας έχει φέρει στο προσκήνιο άλλες ανάγκες των επισκεπτών και έχει αναδείξει άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού γεγονός που μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη του εκάστοτε τόπου.

Κεφάλαιο 2- Πεζοπορικές Διαδρομές

2.1 Διαδρομές και Μονοπάτια

Οι διαδρομές και τα μονοπάτια αποτελούν καίριο συστατικό του τουρισμού και της βιώσιμης ανάπτυξης ενός τουριστικού προορισμού. Πρόκειται για το υποδομικό πλέγμα που επιτρέπει στους ταξιδιώτες να εξερευνήσουν το φυσικό περιβάλλον, να ανακαλύψουν τις τοπικές παραδόσεις και να απολαύσουν μοναδικές εμπειρίες.

Ο ρόλος των διαδρομών και των μονοπατιών στον τουρισμό έχει ευρύτατη αναγνώριση. Οι ταξιδιώτες συχνά επιθυμούν την ευκαιρία να εξερευνήσουν τη φύση και το τοπίο περπατώντας σε μονοπάτια που προσφέρουν εντυπωσιακές εικόνες, ειρηνικά τοπία και συναρπαστικές περιπέτειες (McCool & Bosak, 2015). Αυτές οι διαδρομές μπορούν να καταλήξουν σε μνημεία, φυσικές όασεις, παραλίες, αξιοθέατα και πολιτιστικές περιοχές, καθιστώντας τις ανεκτίμητες για την τουριστική βιωσιμότητα (Gössling & Scott, 2015).

Επιπλέον, οι διαδρομές και τα μονοπάτια αναδεικνύουν τη συνάντηση μεταξύ της φύσης και του πολιτισμού, ενισχύοντας την ταυτότητα των τοπικών κοινοτήτων και την ενσωμάτωσή τους στον τουρισμό. Συνολικά, οι διαδρομές και τα μονοπάτια αποτελούν σημαντικό στοιχείο για τον τουρισμό και τη βιώσιμη ανάπτυξη ενός

προορισμού, συμβάλλοντας τόσο στην τουριστική εμπειρία όσο και στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ανάπτυξη της τοπικής κοινότητας.

2.2 Οφέλη ανάπτυξης Διαδρομών

Η ανάπτυξη των πεζοπορικών διαδρομών έχει πολλά οφέλη, τα οποία αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για την περιφερειακή ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα τουριστικών προορισμών. Ας αναλύσουμε αυτά τα οφέλη με περισσότερη λεπτομέρεια:

Οικονομική Ανάπτυξη: Οι πεζοπορικές διαδρομές προσφέρουν ευκαιρίες για τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα του τουρισμού, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής, συντήρησης, και διαχείρισης των διαδρομών. Επίσης, ο πεζοπορικό τουρισμός δημιουργεί επιπλέον έσοδα για τις τοπικές επιχειρήσεις, όπως τα καταλύματα, τα εστιατόρια και τα καταστήματα τοπικών προϊόντων.

Προστασία του Περιβάλλοντος: Η ανάπτυξη πεζοπορικών διαδρομών μπορεί να συμβάλει στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Η επισταμένη διαχείριση και σήμανση των διαδρομών μπορεί να μειώσει τον κίνδυνο υπερβολικής εκμετάλλευσης και καταστροφής της φύσης.

Προώθηση της Υγείας: Ο πεζοπορικός τουρισμός ενθαρρύνει τη φυσική δραστηριότητα και την υγιεινή ζωή. Οι πεζοπόροι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να ασκούνται στη φύση, με τα οφέλη που αυτό μπορεί να έχει στη σωματική και ψυχική τους υγεία.

Προώθηση της Τοπικής Κουλτούρας: Οι διαδρομές μπορούν να διασχίζουν περιοχές με πολιτιστικό ενδιαφέρον, όπως παραδοσιακά χωριά και αρχαιολογικούς χώρους, προάγοντας έτσι την κατανόηση και τη διατήρηση της τοπικής κουλτούρας και της παράδοσης.

Εκπαίδευση και Συνειδητοποίηση: Ο πεζοπορικός τουρισμός εκπαιδεύει τους επισκέπτες σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, τη βιοποικιλότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Συμβάλλει στην αύξηση της συνειδητοποίησης για τις περιβαλλοντικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε.

Κοινωνική Συνοχή: Ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της κοινοτικής συνοχής, καθώς ενώνει τους ανθρώπους με τη φύση και μεταξύ τους, διευκολύνοντας τον πολιτισμικό διάλογο.

Οι πεζοπορικές διαδρομές επομένως, έχουν θετικές οικονομικές επιδράσεις. Η ανάπτυξη των πεζοπορικών διαδρομών συμβάλλει στην τόνωση της τοπικής οικονομίας και την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών καθώς επίσης και στην αύξηση των πωλήσεων τοπικών προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα βοηθά στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και συμπληρωματικών πηγών εισοδήματος (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

Παράλληλα, υπάρχουν πολλαπλά πλεονεκτήματα που αφορούν την τοπική κοινωνία, αφού συμβάλλουν στην βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των μόνιμων κατοίκων ενώ ταυτόχρονα μέσω αυτής της ανάπτυξης των διαδρομών δημιουργούνται υποδομές ήπιας κλίμακας οι οποίες δεν βλάπτουν τους περιβαλλοντικούς πόρους και το φυσικό τοπίο. (Καζαντζίδου, 2014)

2.3 Θεσμικό Πλαίσιο

Στην Ελλάδα από τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού μόνο κάποιες έχουν θεσμοθετηθεί από το ελληνικό κράτος και υπάρχουν κανόνες για τη λειτουργία τους. Όσον αφορά την πλειονότητα των περιπτώσεων προσδιορίζονται μόνον οι υποδομές που χρειάζονται για να αναπτυχθούν και για να δραστηριοποιηθούν οι επαγγελματίες του τουριστικού τομέα, και όχι το περιεχόμενο των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. (Μυλωνόπουλος και Μοίρα, 2014)

Η υπουργική απόφαση 151344/165/2017 – Φ.Ε.Κ. 206/Β/30-1-2017 αποτελεί ένα σημαντικό νομοθετικό μέσο στο πλαίσιο της Ελληνικής νομοθεσίας που ρυθμίζει τις τεχνικές προδιαγραφές για τη δημιουργία, σήμανση, συντήρηση και ανάπτυξη των πεζοπορικών μονοπατιών στη χώρα. Η εν λόγω απόφαση έχει ως στόχο τη διασφάλιση της ασφάλειας, της περιβαλλοντικής προστασίας και της βιώσιμης ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αναψυχής στα φυσικά περιβάλλοντα της Ελλάδας.

Στην ελληνική νομοθεσία, η υπουργική απόφαση αποτελεί ένα νομοθετικό μέσο δευτεροβάθμιας σημασίας, προερχόμενο από την αρμοδιότητα του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Στο πλαίσιο αυτό, η υπουργική απόφαση καθορίζει τις

τεχνικές λεπτομέρειες που αφορούν στη δημιουργία και λειτουργία των πεζοπορικών μονοπατιών. Τα μονοπάτια αυτά αποτελούν σημαντικό στοιχείο υποδομής για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού, μια δραστηριότητα που συμβάλλει στην ανάδειξη της φυσικής ομορφιάς και του πολιτισμού της χώρας.

Σύμφωνα με τις διατάξεις της απόφασης, η δημιουργία και σήμανση των πεζοπορικών μονοπατιών πρέπει να γίνεται με τρόπο που να εξασφαλίζει την ασφάλεια των χρηστών και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Επιπλέον, προβλέπονται διατάξεις για τη συντήρηση των μονοπατιών, ώστε να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να εξακολουθούν να είναι προσβάσιμα για το κοινό.

Επίσης, προβλέπεται η σύσταση επιτροπών παρακολούθησης που έχουν ως καθήκον τον έλεγχο της συμμόρφωσης με τις τεχνικές προδιαγραφές και τις διαδικασίες που προβλέπονται στην απόφαση. Το θεσμικό πλαίσιο της Ελλάδας, όπως αυτό καθορίζεται από την υπουργική απόφαση 151344/165/2017, συμβάλλει στη διασφάλιση της διαχείρισης των πεζοπορικών μονοπατιών με ορθές και βιώσιμες πρακτικές, προωθώντας την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

2.4 Βασικοί Παράγοντες για την Ανάπτυξη των Πεζοπορικών Διαδρομών

Η ανάπτυξη πεζοπορικών διαδρομών αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο στον τομέα του πεζοπορικού τουρισμού και συνδέεται άμεσα με τη βιώσιμη ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών.

Η επιλογή της τοποθεσίας για τη δημιουργία πεζοπορικών διαδρομών απαιτεί προσεκτική μελέτη και ανάλυση του τοπίου, της φυσικής γεωγραφίας, του πολιτιστικού κληρονομικού, καθώς και των τουριστικών αναγκών και προσδοκιών της περιοχής. Ο σχεδιασμός των διαδρομών περιλαμβάνει την καθορισμό του μήκους, της δυσκολίας, των σημείων ενδιαφέροντος και της σήμανσης τους.

Η υλοποίηση των πεζοπορικών διαδρομών περιλαμβάνει τον καθαρισμό των μονοπατιών, την εγκατάσταση τυχόν γεφυρών, πλατφορμών και πινακίδων καθοδήγησης, καθώς και τη δημιουργία υποδομών για την άνετη και ασφαλή προσέγγιση των πεζοπόρων. Μία διαδρομή θα πρέπει να είναι όσο το δυνατό πιο

ασφαλής για να τον περιπατητή και να αποφεύγονται τα επικίνδυνα τμήματα. (Omar et al., 2012)

Παράλληλα, ο βαθμός δυσκολίας μιας πεζοπορικής διαδρομής είναι ζωτικής σημασίας για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες και τις δεξιότητες των πεζοπόρων. Ορισμένοι ταξιδιώτες επιθυμούν διαδρομές χαμηλής δυσκολίας, ενώ άλλοι αναζητούν πιο προκλητικές διαδρομές. Η κατάλληλη σήμανση και περιγραφή του βαθμού δυσκολίας βοηθά τους πεζοπόρους να επιλέξουν τις κατάλληλες διαδρομές.

Επιπρόσθετα, το σύστημα συντήρησης των πεζοπορικών διαδρομών πρέπει να διασφαλίζει την ασφάλεια και την απρόσκοπτη πρόσβαση των επισκεπτών. Αυτό περιλαμβάνει την τακτική συντήρηση των μονοπατιών, την αφαίρεση εμποδίων, την ανανέωση της σήμανσης, και την διατήρηση των υποδομών όπως γέφυρες και σκαλοπάτια.

Ένα ακόμη εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο της ανάπτυξης των πεζοπορικών διαδρομών αποτελεί η εύκολη πρόσβασή τους από τα τουριστικά κέντρα. Εάν δεν υπάρχουν παρεχόμενες δημόσιες συγκοινωνίες τότε οι τοπικές τουριστικές ενώσεις καθώς και η εκάστοτε δημόσια αρχή θα πρέπει να παρέχει πρόσβαση και χώρους στάθμευσης. Αυτό διευκολύνει τους ταξιδιώτες να βρουν τις διαδρομές και να απολαύσουν την εμπειρία τους, απρόσκοπτα και χωρίς πρακτικές δυσκολίες.

Επιπρόσθετα, μία διαδρομή θα πρέπει να είναι πολύ καλά οριοθετημένη. Οι πινακίδες σήμανσης καθώς και οι ενημερωτικές πινακίδες είναι απαραίτητες και είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τοποθετούνται στα κατάλληλα σημεία. Επιπλέον, σύμφωνα πάντα με τη φύση των διαδρομών καταλύματα, χώροι στάθμευσης και εγκαταστάσεις πρώτων βοηθειών είναι απαραίτητο να δημιουργηθούν (Davies et al., 2012· Omar et al., 2012).

Συνολικά, η συνεκτική σχεδίαση και ανάπτυξη των πεζοπορικών διαδρομών προάγει την ασφάλεια, την ευχαρίστηση και την αειφορία του πεζοπορικού τουρισμού. Επιπλέον, διευκολύνει την πρόσβαση των επισκεπτών από τα τουριστικά κέντρα και προάγει την εξερεύνηση της φύσης και του πολιτισμού.

Γίνεται ,λοιπόν, αντιληπτό από όλα τα παραπάνω ότι η διαχείριση των πεζοπορικών διαδρομών απαιτεί τον συντονισμό των τοπικών αρχών, των τουριστικών φορέων και των φιλοξενούντων περιοχών. Παράλληλα, κρίνεται απαραίτητη η προώθηση της

εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης του κοινού για τη σωστή χρήση των διαδρομών και την προστασία του περιβάλλοντος.

Κεφάλαιο 3-Ο πεζοπορικός τουρισμός σε παγκόσμια και ελληνική κλίμακα

3.1 Εισαγωγή

Η περιβαλλοντική και οικολογική διάσταση της τουριστικής δραστηριότητας αποτελεί βασική συνθήκη της φιλοσοφίας περί αειφόρου ανάπτυξης. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεγάλη ανάπτυξη και δυναμικότητα του πεζοπορικού τουρισμού με αναφορά στα μεγαλύτερα δίκτυα μονοπατιών τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ταυτόχρονα, αναλύεται η θετική συμβολή του πεζοπορικού τουρισμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του εκάστοτε τουριστικού προορισμού καθώς και το πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι φορείς στη βιώσιμη ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού.

3.2 Διεθνή Δίκτυα Μονοπατιών

Τα διεθνή Δίκτυα Μονοπατιών, πρόκειται για διαδρομές μεγάλων αποστάσεων που διασχίζουν Ηπείρους και πολυάριθμα κράτη, δημιουργώντας ένα συνεχές δίκτυο. Στην Ευρώπη, τέτοιου είδους διαδρομές είναι τα μονοπάτια E4 και E6, εκτιμώμενου μήκους άνω των 10.500 χλμ. Τα μονοπάτια αυτά σχεδιάζονται και δημιουργούνται βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών και χαρακτηριστικών και οι διαχειριστές τους οφείλουν να τις τηρούν απαρέγκλιτα (EOT, 2007). Τα μεγαλύτερα δίκτυα μονοπατιών στον κόσμο έχουν αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στην ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτά τα δίκτυα προσφέρουν μοναδικές ευκαιρίες για τους πεζοπόρους να εξερευνήσουν τις πιο εξωτικές, φυσικά όμορφες, και πολιτιστικά ενδιαφέρουσες περιοχές σε όλο τον κόσμο. Ας εξετάσουμε μερικά από τα μεγαλύτερα και πιο εντυπωσιακά δίκτυα μονοπατιών:

Appalachian Trail (Αμερική): Το Appalachian Trail είναι ένα από τα πιο διάσημα μονοπάτια παγκοσμίως, εκτεινόμενο σε περίπου 3.500 χιλιόμετρα από τη Γεωργία

μέχρι το Μέιν στις Ηνωμένες Πολιτείες. Είναι ένα από τα πιο απαιτητικά μονοπάτια και προσφέρει εκπληκτικές ευκαιρίες για πεζοπορία.

Pacific Crest Trail (Αμερική): Το Pacific Crest Trail, που διασχίζει τις Ηνωμένες Πολιτείες από το Μεξικό μέχρι τον Καναδά, αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα μονοπάτια στον κόσμο, εκτινάσσοντας τον πεζοπόρο σε πάνω από 4.200 χιλιόμετρα διασκέδασης.

Camino de Santiago (Ισπανία): Το Camino de Santiago είναι ένα δίκτυο μονοπατιών που οδηγούν στον ναό του Santiago de Compostela στην Ισπανία. Είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς πεζοπορίας στον κόσμο, συγκεντρώνοντας πεζοπόρους από όλες τις ηλικίες και τις εθνικότητες.

Te Araroa (Νέα Ζηλανδία): Το Te Araroa αποτελεί το μεγαλύτερο μονοπάτι στη Νέα Ζηλανδία, εκτινάσσοντας τον πεζοπόρο σε όλο το νησί από τον βόρειο έως τον νότιο άκρο.

Great Himalaya Trail (Νεπάλ): Το Great Himalaya Trail εκτείνεται σε διάφορες διαδρομές κατά μήκος της αλυσίδας των Ιμαλαΐων, δίνοντας στους πεζοπόρους την ευκαιρία να εξερευνησουν τις υψηλότερες κορυφές του κόσμου.

Επιπρόσθετα, τα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων Αποστάσεων αποτελούν ένα εξαιρετικά μεγάλο δίκτυο μονοπατιών που διασχίζουν όλη την Ευρώπη. Περνώντας από πολλές και διαφορετικές χώρες, διέρχονται από ποικίλα οικοσυστήματα και περιοχές με ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον και φυσικό κάλλος. Τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια σχεδιάστηκαν και συντηρούνται από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Περιπατητών (European Ramblers Association). Αποτελούν στο σύνολο 121 διαδρομές, συνολικού μήκους 70.000 χλμ και είναι αριθμημένες από το E1 έως το E12.(ERA,2023).

Στη δεκαετία του 1980 ξεκίνησε η προσπάθεια για να περάσουν δύο από τα ευρωπαϊκά μονοπάτια από την Ελλάδα. Για τη σηματοδότηση και τον σχεδιασμό

αυτών υπεύθυνη είναι η Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας- Αναρρίχησης. Έτσι, τα ευρωπαϊκά μονοπάτια E4 και E6 διασχίζουν την Ελλάδα ως ακολούθως:

Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E6: Ξεκινά από τη Φινλανδία* (χωριό Gilbbsjάντι) και περνά από Σουηδία, Δανία, Γερμανία, Τσεχία, Αυστρία, Σλοβενία, όπου διακόπτεται και συνδέεται με την Ελλάδα (Ηγουμενίτσα) ως την Αλεξανδρούπολη και ολοκληρώνεται στη Σαμοθράκη. Έχει συνολικό μήκος 6.300 μ., ενώ το ελληνικό τμήμα φτάνει τα 1.400 χλμ.(ΕΟΑΑ,2018)

Ευρωπαϊκό Μονοπάτι E4: Ξεκινά από την Ισπανία (πόλη *Tarifa*), διασχίζει τις Γαλλία, Ελβετία, Γερμανία, Αυστρία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σερβία, Βουλγαρία, Ελλάδα και φτάνει ως την Κύπρο (Πάφος – Λάρνακα). Έχει συνολική έκταση 11.800 χλμ. Στο ελληνικό έδαφος ξεκινά από τον Προμαχώνα Σερρών φτάνοντας ως το Γύθειο της Πελοποννήσου και από εκεί συνδέεται νοητά με την Κρήτη (Καστέλι Κισσάμου) τελειώνοντας στην Κάτω Ζάκρο. Συνολικά το μήκος του φτάνει τα 1.600 χλμ. (ΕΟΑΑ,2018).

Ωστόσο, τα ευρωπαϊκά μονοπάτια E4 και E6 που διέρχονται από την Ελλάδα αντιμετώπισαν στην αρχή πολλά προβλήματα. Όσον αφορά το μονοπάτι E4 καταρχάς υπήρχαν δυσκολίες ως προς τον σχεδιασμό αυτών αλλά στην πορεία προβλήματα προέκυψαν και μετά την ολοκλήρωσή τους.

Κύριος λόγος αποτέλεσε το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπήρχαν μονοπάτια και μάλιστα σηματοδοτημένα. Αποτέλεσμα ήταν, κατά τη χάραξη και τη δημιουργία του E4 λόγω κόστους αλλά και χρονοδιαγραμμάτων να μην αξιοποιηθούν μόνο μονοπάτια, μεγάλος αριθμός των οποίων ήταν αδιάβατα, αλλά αναγκαστικά χρησιμοποιήθηκαν και χωματόδρομοι και άσφαλτοι. Ενδεικτικά στο τμήμα της Πελοποννήσου το E4 σε σύνολο 306χλμ. το 36% είναι σε μονοπάτια, 34% σε χωματόδρομους και 30% σε ασφάλτους (ΕΟΤ,2007).

3.3 Εθνικά δίκτυα Μονοπατιών

Τα εθνικά δίκτυα μονοπατιών αποτελούν δίκτυα διαδρομών μέσω αποστάσεων που αναπτύσσονται ξεκινώντας από τα διεθνή δίκτυα και στη συνέχεια διακλαδώνονται προς διάφορες κατευθύνσεις και περιοχές. Σε κάθε χώρα καλύπτουν ευρύτερες

γεωγραφικές περιοχές, ανάλογα με το φυσικό περιβάλλον και την γεωγραφική κατανομή τόπων ειδικού ενδιαφέροντος. Στην Ελλάδα υπάρχουν τουλάχιστον επτά μονοπάτια με την ειδική ονομασία “Ο” π.χ. Ο1, Ο3, Ο33 και άλλα (ΕΟΤ, 2007).

Στην Ελλάδα τα εθνικά μονοπάτια μεγάλων αποστάσεων σχεδιάστηκαν παράλληλα με τα Ευρωπαϊκά μονοπάτια και σκοπός τους ήταν να αποτελέσουν παρακάμψεις και νέα διαδρομές στο Ευρωπαϊκό Ε4 και Ε6. Εκτός από το 31 της Πελοποννήσου όλα τα υπόλοιπα συνδέονται με τα ευρωπαϊκά. Τα Εθνικά μονοπάτια είναι διαδρομές μήκους από 40 μέχρι 150 χλμ. και τα 8 εθνικά μονοπάτια έχουν μήκος 700 χλμ. Περίπου (ΕΟΤ, 2007).

Στη βόρεια Ελλάδα και τη Θεσσαλία η αρίθμηση ξεκινάει από το 0:

01 - Από το βουνό Περιστέρι όπου περνά το Ε6 στο χωριό Γαρδίκι Τρικάλων. Μήκος διαδρομής 40 χλμ.

02 - Από τις κορυφές του Ολύμπου όπου περνά το Ε4 στο χωριό Ζαγορά Πηλίου. Μήκος διαδρομής 130 χλμ. Το 02 διασχίζει τους ορεινούς όγκους του Κάτω Ολύμπου του Κίτσαβου του Μαυροβουνίου και μέρος του Πηλίου.

03 - Από το Νεστόριο Καστοριάς όπου περνά το Ε4 στα Ιωάννινα. Μήκος διαδρομής 140 χλμ. περίπου. Μεγάλο τμήμα του διασχίζει του ορεινούς όγκους Μιτσικέλι, Γκαμήλα και Σμόλικα.

04 - Από το Χορτιάτη Θεσ/νίκης στους Τοξότες της Δράμας.

Στη Στερεά Ελλάδα η αρίθμηση ξεκινά από το 20:

22 - Από την Πάρνηθα στο χωριό Επτάλοφο του Παρνασσού όπου συναντά το Ε4. (Δεν έχει ολοκληρωθεί). Μήκος 180 χλμ. περίπου. Στη διαδρομή του το 22 περνά από του ορεινούς όγκους του Κιθαιρώνα, του Ελικώνα και της Κίρφης.

Στην Πελοπόννησο η αρίθμηση ξεκινά από το 30:

31 - Από την Πάτρα στην αρχαία Ολυμπία. Μήκος διαδρομής 100 χλμ.

32 - Από τη Βυτίνα Αρκαδίας όπου περνά το Ε4 στην Καρδαμύλη Μεσσηνίας. Μήκος διαδρομής 150 χλμ. Το 32 αφού περάσει το Μαίναλο και το φαράγγι του Λούσιου φτάνει στον Ταΰγετο που τον διασχίζει κατά μήκος. Αφού συναντήσει το Ε4

στο καταφύγιο του Ταυγέτου το αφήνει και διασχίζοντας τη χαράδρα του Βυρού καταλήγει στην Καρδαμύλη.

33 - Από τον Αγ. Πέτρο Κυνουρίας όπου περνά το Ε4 στη Μονεμβασιά και από εκεί στο ακρωτήριο (φάρος) του Μαλέα. Μήκος διαδρομής 120 χλμ. περίπου. Το 33 περνά από τον Πάρωνα και φτάνει στην Μονεμβασιά.

Η σηματοδότηση των εθνικών μονοπατιών γίνεται με χρώματα και με μικρές πινακίδες. Τα χρώματα που χρησιμοποιούνται είναι το κόκκινο και το άσπρο.

Τα εθνικά μονοπάτια είχαν την ίδια μοίρα με τα ευρωπαϊκά καθώς για τη συντήρησή τους δεν έχει προβλεφθεί καμία χρηματική επιχορήγηση με αποτέλεσμα να γίνονται μόνο αποσπασματικές ενέργειες σε μικρά τμήματα τους και σταδιακά να καταστρέφονται οριστικά (ΕΟΤ,2007).Επίσης τα μονοπάτια Ε όπως και τα εθνικά μπορούν να αποτελέσουν τον κορμό ανάπτυξης τοπικών δικτύων μονοπατιών τα οποία θα ξεκινούν ή θα καταλήγουν σε αυτά.

3.4 Ο πεζοπορικός τουρισμός στην Ελλάδα

Η Ελλάδα διαθέτει μια εντυπωσιακή ποικιλία φυσικών τοπίων, περιλαμβανομένων βουνών, παραλιών, νησιών, δασών και ποταμών. Αυτά τα τοπία παρέχουν ιδανικές συνθήκες για την πεζοπορία και την εξερεύνηση. Επιπρόσθετα, η χώρα είναι γεμάτη ιστορικά και πολιτιστικά αξιοθέατα, τα οποία ένας επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει μέσω του πεζοπορικού τουρισμού. Ο πεζοπορικός τουρισμός στην Ελλάδα αναπτύσσεται συνεχώς και αποτελεί μια αειφόρο, υγιεινή και πολιτιστικά πλούσια εμπειρία για τους επισκέπτες. Ο τομέας αυτός συνδυάζει την εξερεύνηση της φύσης και την ανακάλυψη της πλούσιας ιστορίας και πολιτισμού της χώρας, προωθώντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα ελληνικά προγράμματα πεζοπορικού τουρισμού είναι ιδιαίτερα επιτυχημένα με τα Κύθηρα, την Τήνο, την Σίφνο, τη Σέριφο, την Δράμα, τα Μεσσηνιακά όρη και ακόμα περισσότερες τοποθεσίες να αποτελούν σημαντικά παραδείγματα σχεδιασμού για το μέλλον. Το Paths of Greece (Μονοπάτια της Ελλάδος Κοιν. Σ. Επ.) ιδρύθηκε το 2010 με σκοπό μέσω της συνεργασίας με τις τοπικές κοινωνίες, τοπικές ομάδες και εταιρείες να βοηθήσουν στη δημιουργία μονοπατιών πεζοπορίας σε διάφορες

περιοχές. Κύρια στοιχεία του έργου τους αποτελούν η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς επίσης και η ενίσχυση της απασχόλησης στην επαρχία.

Κεφάλαιο 4-Η περίπτωση του πεζοπορικού τουρισμού στα Κύθηρα

4.1 Το νησί των Κυθήρων

Τα Κύθηρα, το νησί του Απόλλωνα και της Αφροδίτης, βρίσκονται στην νότιο Πελοπόννησο της Ελλάδας και ανήκουν γεωγραφικά στα Επτάνησα και διοικητικά υπάγονται στον Πειραιά και στην περιφέρεια της Αττικής. Αυτό το μαγευτικό νησί είναι ένας κρυμμένος θησαυρός γεμάτος ιστορία, φυσική ομορφιά και πολιτισμό. Τα Κύθηρα, έχουν έκταση 284 τετρ. χιλιομέτρα και το μεγαλύτερο τμήμα τους είναι ημιορεινό με αρκετές μικρές πεδιάδες και καταπράσινες ρεματιές. Το μήκος των ακτών των Κυθήρων φθάνει τα 43 ναυτικά μίλια. Οι ακτές τους διακόπτονται από πολλές παραλίες αποτελούμενες από άμμο και βότσαλο. Στο κεντρικό τμήμα του νησιού διαμορφώνεται ένα ομαλό οροπέδιο οι υψηλότερη κορυφή του οποίου είναι ο Μερμηγκάρης με υψόμετρο 507 μέτρα. Το κλίμα του νησιού είναι εύκρατο με μέση ετήσια θερμοκρασία του 19ο C. Η χλωρίδα του νησιού είναι πλούσια με θάμνους και δέντρα (Destination Kythira,2023).

4.2 Ιστορία των Κυθήρων

Η θάλασσα των Κυθήρων είναι η γενέτειρα της θεάς Αφροδίτης κατά το μύθο του Ησιόδου. Όπως περιγράφει ο μύθος, η Γη θέλοντας να τιμωρήσει τον άνδρα της Ουρανό για όσα κακά της είχε προκαλέσει, κάλεσε τα παιδιά τους και ζήτησε να θανατώσουν τον πατέρα τους. Ο Κρόνος πήρε από τα σπλάχνα της μητέρας του ένα δρεπάνι και τον θανάτωσε κόβοντας τα γεννητικά του όργανα. Εκείνα έπεσαν στη θάλασσα των Κυθήρων και έγιναν μικρά νησάκια. Το αίμα πέφτοντας, άγγιξε τον αφρό της θάλασσας και μέσα από την ένωση αυτών των δύο στοιχείων γεννήθηκε η Ουράνια Αφροδίτη, η θεά του Έρωτα. Δεν έμεινε στα Κύθηρα αλλά μέσα σε ένα μεγάλο κοχύλι ταξίδεψε μέχρι την Κύπρο όπου και έμεινε.

Το νησί κατοικείται από τη νεολιθική εποχή και ύστερα. Κάτω από το χώμα του νησιού των Κυθήρων βρίσκονται πολλά όστρακα από την εποχή του χαλκού, πρωτοελλαδικά και πρωτομινωικά..

Πριν από τον εικοστό αιώνα π.Χ. οι Μίνωες επεκτείνουν τη κυριαρχία τους στο νησί και ελέγχουν τη γύρω περιοχή μέσω αυτού. Έτσι, δημιουργούνται πρωϊμότερες μινωικές αποικίες, στην περιοχή Καστρί, τη σημερινή Παλαιόπολη. Η Σκάνδεια είναι το επίνειο αυτής. Τα αρχαία Κύθηρα ονομάζονται εκείνη την εποχή και Πορφυρίς ή Πορφυρούσα. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, η ίδρυση ναού αφιερωμένου στην Αφροδίτη οφείλεται στους Φοίνικες που εισάγουν από την ανατολή τη λατρεία μιας όμοιας θεϊκής ύπαρξης. Μετά τους Μίνωες και τους Φοίνικες επικρατούν οι Μυκηναίοι που έρχονται στο νησί το 14ο αιώνα. Οι Σπαρτιάτες κατείχαν από τον 6ο αιώνα π.Χ. τα Κύθηρα μέχρι τα Κλασσικά χρόνια. Οι Αθηναίοι ωστόσο ήρθαν αρκετές φορές να τα διεκδικήσουν, ειδικότερα την εποχή των Πελοποννησιακών πολέμων. Οι συνεχείς αλλαγές της κατοχής των Κυθήρων από Αθηναίους και Σπαρτιάτες οδήγησαν σε ειρήνη μετά το 421 π.Χ. Στα Κύθηρα λατρεύονταν οι Διόσκουροι εκτός από την Αφροδίτη. Ακολουθεί η εποχή των Μακεδόνων και διαδοχικά η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Το 365 μ.Χ. σεισμός έπληξε το νησί και άλλαξε δραματικά η γεωμορφολογία της περιοχής Σκάνδεια.

Τα Κύθηρα όπως και όλη η λεκάνη της Μεσογείου ανήκουν από τον 6ο αιώνα στο Βυζάντιο. Το 1000 μ.Χ. το νησί ερημώνεται και έρχονται σε αυτό μετά από έναν αιώνα οι εκ Μονεμβασίας Ευδαιμονογιάννηδες, οι οποίοι παρέμειναν έως το 1204 μοναδικοί κυρίαρχοι. Οι Ενετοί αφού πλέον έχουν κάνει ισχυρό το κράτος τους προσαρτούν τα Κύθηρα μαζί με άλλα νησιά και περιοχές του ελλαδικού χώρου. Το ενετικό κράτος εγκαθιστά στο νησί την οικογένεια των Βενιέρηδων που εξουσιάζουν για αρκετά χρόνια. Το 1238 ο Νικόλαος Ευδαιμονογιάννης βλέποντας τη Βενετική κυριαρχία στις περιοχές, παντρεύει την κόρη του με το Βενετό φεουδάρχη της Κρήτης Μάρκο Βενιέρ. Όμως τα Κύθηρα παραμένουν ονομαστικά στην κυριαρχία της Βενετίας. Επί αυτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγου ανακτώνται τα Κύθηρα από την Κωνσταντινούπολη. Οι Μονεμβασίτες με επικεφαλής μέλη της οικογένειας Νοταρά επιβάλλουν το πλαίσιο αντιλατινικής πολιτικής του αυτοκράτορα το 1275. Επαναφέρουν λοιπόν το νησί στο βυζαντινό έλεγχο και διώχνουν τους Βενιέρ. Ύστερα όμως οι Βενετοί επανέρχονται με πόλεμο σε όλο το Αιγαίο. Οι Νοταράδες αποχωρούν. Το 1470 το νησί είχε μόνο 500 κατοίκους και βρίσκεται σε φτώχη και

άγωνα εποχή. Το 16ο αιώνα φαίνεται ότι ο πληθυσμός φθάνει τους 4000 κατοίκους. Οι κάτοικοι για να προστατευτούν, οργανώνονται σε τρεις πόλεις στο νησί. Καταφύγια για την προστασία τους αποτελούν τα φρούρια — κάστρα της Χώρας, του Αγίου Δημητρίου (Παλαιόχωρα) και του Μυλοποτάμου. Το 1537 ο γενίτσαρος Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα, καταστρέφει, λεηλατεί την Παλαιόχωρα και πνίγει στο αίμα τους κατοίκους της. Το 17ο αιώνα θα έλθουν στο νησί πολλοί πρόσφυγες από την Κρήτη. Το 1715 οι Τούρκοι αγγίζουν τα Κύθηρα, δεν παραμένουν όμως πάνω από τρία χρόνια. Τα τελευταία χρόνια της Βενετικής κυριαρχίας στο νησί ο πληθυσμός θα φθάσει τις 7500 κατοίκους. Το νησί παρέμεινε βενετικό μέχρι καταλύσεως τους κράτους των Βενετών το 1797.

Το 1798 οι Γάλλοι έρχονται και στα Κύθηρα. Λίγο καιρό μετά οι Ρώσοι και οι Τούρκοι θα συμμαχήσουν για να κατακτήσουν το νησί και να ελέγχουν τις θάλασσες. Το 1798 ένας ισχυρός σεισμός, θα καταστρέψει οτιδήποτε στην περιοχή Καστριού, Σκάνδειας. Οι Άγγλοι το 1809 θα αναγεννήσουν με δεκάδες έργα το νησί, καταπιέζοντας όμως το ελληνικό στοιχείο. Είναι το 1815 που τα Κύθηρα μαζί με όλα τα Επτάνησα θα αποτελέσουν το Ηνωμένο Κράτος Ιονίων Νησιών με πρωτεύουσα την Κέρκυρα. Το 1864 τα Επτάνησα ενώνονται με την ελεύθερη Ελλάδα. Ένας καταστροφικός σεισμός με επίκεντρο τα Μητάτα το 1903 ισοπεδώνει τα πάντα στην ευρύτερη περιοχή. Το 1917 τα Κύθηρα υπήρξαν και ως «Αυτόνομος Διοίκησης» για μικρό διάστημα. Στο δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο οι Κυθηριοί συμμετείχαν δυναμικά στην Εθνική Αντίσταση. Στο χωριό Ποταμός οργανώνεται αντιστασιακό μέτωπο που περιορίζει τον έλεγχο του νησιού από τους Γερμανούς. Το νησί από τις 4 Σεπτεμβρίου του 1944 είναι η πρώτη περιοχή της Ελλάδος που ελευθερώνεται. Όμως ερημώνει. Οι περισσότεροι νέοι εγκαταλείπουν στη ξενιτιά, στην Αυστραλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

4.3 Το τουριστικό προϊόν των Κυθήρων

Ο τουρισμός αποτελεί τον πλέον σημαντικό οικονομικό κλάδο των Κυθήρων, εμφανίζοντας μια ελαφρά αλλά σταθερή ανάπτυξη. Η τουριστική ανάπτυξη του νησιού βρίσκεται σε ένα σημείο ανάκαμψης. Στην πραγματικότητα, τα Κύθηρα θεωρούνται ένας τουριστικός προορισμός με "αναπτυσσόμενο" καθεστώς. Αν και η κοινότητα των Κυθήρων υπήρξε σχετικά αποκλεισμένη και διστακτική μέχρι πρόσφατα να ανοίξει στον τουρισμό, έχει παρατηρηθεί μία αργή αλλά συνεχής

μετατροπή από τον πρωτογενή στον τριτογενή τομέα της τοπικής οικονομίας από τη δεκαετία του 1970. Παρά τις πιο συστηματικές προσπάθειες προώθησης των Κυθήρων τα τελευταία 20 χρόνια, το νησί δεν εμφανίζει υψηλό βαθμό τουριστικοποίησης και διατηρεί μια αυθεντική ατμόσφαιρα για τους επισκέπτες. Στην απουσία συνεκτικού σχεδιασμού, ο τουριστικός τομέας των Κυθήρων έχει αναπτυχθεί με συμβατικό τρόπο, συχνά χαρακτηριζόμενος ως μοντέλο τύπου "3S" (θάλασσα, ήλιος, άμμος), αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρούνται έντονες τάσεις προς εναλλακτικές μορφές τουρισμού, λόγω συντονισμένων προσπαθειών. Οι επισκέπτες συγκεντρώνονται χωρικά σε συγκεκριμένες περιοχές, κυρίως στην ακτή. Η εποχικότητα αποτελεί δομική αδυναμία, όπως και σε άλλα μέρη της Μεσογείου και του κόσμου, προκαλώντας απότομη αύξηση του αριθμού των επισκεπτών τον Ιούλιο και τον Αύγουστο. Ως εκ τούτου, η βιωσιμότητα των τοπικών τουριστικών επιχειρήσεων παραμένει υπό έντονη πίεση, καθώς η εργατική δύναμη δεν μπορεί να υποστηριχθεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, πράγμα που διαφορετικά θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιστροφή της απορρόφησης πληθυσμού.

Το ίδιο το νησί ,λοιπόν, σαν τόπος έχει κρατήσει την ταυτότητα και την αγνότητά του φυσικού του τοπίου και περιβάλλοντος και έτσι η φυσική του ομορφιά το έχει μετατρέψει σε έναν προορισμό ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού ενώ ταυτόχρονα πληθώρα διαφόρων δραστηριοτήτων έχουν αναπτυχθεί. Κάποια από τα είδη εναλλακτικού τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στο νησί είναι:

Θρησκευτικός τουρισμός:

Το νησί διαθέτει περίπου 350 εκκλησίες και ξωκλήσια. Σημείο αναφοράς των προσκυνητών αποτελεί το μοναστήρι της η Ιερά Μονή Παναγίας Μυρτιδιώτισσας όπου φυλάσσεται και το ιερότερο κειμήλιο του νησιού: η θαυματουργή εικόνα της Παναγίας. Το προσκύνημα της Αγίας Ελέσας, η ιερά μονή του Οσίου Θεοδώρου καθώς και το προσκύνημα του Αγίου Ιωάννη εν κρυμνώ, το μοναστήρι της Αγίας Μόνης αποτελούν κάποιους από τους πιο αξιόλογους και δημοφιλείς θρησκευτικούς ναούς του νησιού.

Τουρισμός περιπέτειας:

Η δημιουργία πληθώρας δραστηριοτήτων στο νησί τα τελευταία χρόνια, έχει οδηγήσει στη ανάπτυξη του τουρισμού περιπέτειας.

- Καταδύσεις: Σε ένα από τα κεντρικότερα και ίσως το πιο κοσμοπολίτικο χωριό του νησιού, το Καψάλι έχει δημιουργηθεί ένα καταδυτικό κέντρο. Έτσι, ο τουρίστας έχει την ευκαιρία να εκπαιδευτεί και να καταδυθεί στα γαλαζοπράσινα νερά ανακαλύπτοντας τον πανέμορφο βυθό.
- Outdoor Activities : Στα Κύθηρα έχει δημιουργηθεί ομάδα, η οποία οργανώνει δραστηριότητες στη φύση, όπως αναρρίχηση, διαδρομές Via Ferrata, canyoning και θαλάσσιο kayak. Έτσι, οι τουρίστες που αγαπούν να εξερευνούν έχουν την ευκαιρία να περιηγηθούν και να ανακαλύψουν όλη την ομορφιά της φύσης του νησιού μέσα από όλες τις πτυχές της.

Πεζοπορικός τουρισμός:

Αναμφίβολα τα μονοπάτια των Κυθήρων αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του νησιού με περισσότερα από 100 χιλιόμετρα σηματοδοτημένων μονοπατιών, διάρκειας από δύο έως και έξι ώρες περιπάτου. Οι λάτρεις της πεζοπορίας μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε μία πληθώρα διαδρομών, των οποίων ο βαθμός δυσκολίας ποικίλει.

4.4 Η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στα Κύθηρα

Ο πεζοπορικός τουρισμός του νησιού έχει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, η οποία οφείλεται στην δημιουργία του προγράμματος Kyhtera Trails. Παρακάτω θα αναλύσουμε την ιστορία του προγράμματος επισημαίνοντας τα σημεία ορόσημα.

Τα μονοπάτια των Κυθήρων αποτέλεσαν για πολλά χρόνια το βασικό οδικό δίκτυο του νησιού. Το 2009, έγιναν μεμονωμένες προσπάθειες ανθρώπων του νησιού, οι οποίες κατέληξαν σε μια πρόταση για τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου δικτύου μονοπατιών, την οποία αγκάλιασε το Κυθηραϊκό Ίδρυμα Πολιτισμού & Ανάπτυξης (ΚΙΠΑ). Έκτοτε, το ΚΙΠΑ είναι ο επίσημος διαχειριστής των μονοπατιών των Κυθήρων και επικεφαλής οργανισμός του προγράμματος. Τον Σεπτέμβριο του 2010 πραγματοποιείται η πρώτη παρουσίαση του προγράμματος στην τοπική κοινωνία με την ενεργή συμμετοχή του Δήμου Κυθήρων. Το 2011 ξεκινά ο καθαρισμός 35 χλμ. διαδρομών με ανάθεση σε εργολάβο, από τις οποίες άλλες καταλήγουν σε δίκτυο μονοπατιών και άλλες όχι. Ταυτόχρονα, τη ίδια χρονιά δημιουργείται η ιστοσελίδα www.kytherahiking.com η οποία αποτελεί την κύρια πύλη πληροφόρησης για τα

μονοπάτια των Κυθήρων. Έτσι, σιγά σιγά αρχίζει να εδραιώνεται η αντίληψη ότι το πρόγραμμα δεν αφορά απλά τη δημιουργία όμορφων μονοπατιών, αλλά γενικότερα τη βιώσιμη ανάπτυξη του νησιού. Στόχος του προγράμματος είναι να γίνει κτήμα της κοινωνίας και να αφομοιωθεί από αυτή. Συνεπώς απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ενεργός εμπλοκή κατοίκων και φορέων. Στα πλαίσια αυτά γίνονται στρατηγικές συνεργασίες με την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (ΕΕΠΦ), την Περιφέρεια Αττικής, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Κατάρτισης (ΕΚΕΠΕΚ) του Πάντειου Πανεπιστημίου, την ΜΚΟ 'Σπείρα' κ.α.

Το 2012 ολοκληρώνεται ο καθαρισμός και σηματοδότηση των έξι πρώτων διαδρομών M1, M11, M15, M19, M31, M41 και διαμοιράζεται το πρώτο φυλλάδιο Kythera Hiking με 6 διαδρομές, χάρτη, περιγραφές και QR codes. Το 2014 πραγματοποιείται επέκταση του δικτύου με τη προσθήκη της Διαδρομής M36 (Αγία Μόνη-Διακόφτι). Την ίδια χρονιά δημιουργείται νέο σύστημα σηματοδότησης και η αρχή γίνεται πειραματικά με το M36. Την επόμενη χρονιά με την υποστήριξη της Paths of Greece, το Kythera Hiking γίνεται μέχρι και σήμερα μέλος του Παγκόσμιου Δικτύου Μονοπατιών (World Trails Network) ενώ παράλληλα ολοκληρώνεται η διάνοιξη των μονοπατιών της Αποκλείστρας στο Λαζαρέτο και στον ανεμόμυλο στο Καψάλι εθελοντικά, τα οποία γίνονται μέρος του δικτύου ως Διαδρομή M12. Το 2016 ξεκινούν οργανωμένες έρευνες πεδίου για την επέκταση του δικτύου (M44 κ.α.) Ορόσημο σε αυτήν προσπάθεια υπήρξε η διευρυμένη πλέον συνεργασία του ΚΙΠΑ με το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA), το Δήμο Κυθήρων και την Επιτροπή Εγχωρίου Περιουσίας Κυθήρων & Αντικυθήρων, η οποία επικυρώθηκε το 2017 με Μνημόνιο Συνεργασίας. Το 2019 το δίκτυο έφτασε τις 11 Διαδρομές και τα 100 χλμ. (36 χλμ. έως τότε), διευρυμένο με τις προσθήκες νέων διαδρομών M04, M12, M44 και M49 και τις επεκτάσεις των υφιστάμενων M31, M37, M38 και M41. Έπειτα ολοκληρώθηκε η σήμανση με χρώμα σε όλο το μήκος των 100 χιλιομέτρων του δικτύου. Η σηματοδότηση ακολούθησε το σύστημα τεσσάρων επιπέδων της Paths of Greece. Το δίκτυο μονοπατιών των Κυθήρων αλλάζει εταιρική ταυτότητα (rebranding) και μετονομάζεται σε Kythera Trails με καινούργιο λογότυπο ενώ παράλληλα δύο μονοπάτια των Κυθήρων γίνονται τα πρώτα στην Ευρώπη πιστοποιημένα με Πράσινη Σημαία «Green Flag Trails». Επιπρόσθετα, το μονοπάτι M1 της Χώρας αδειοδοτήθηκε με το μονοπάτι San'in Kaigan Geopark Trail της Ιαπωνίας και το M41 του Μυλοποτάμου με το Bruce Trail

του Καναδά. Στη συνέχεια το 2020 , σε συνεργασία με την τοπική εταιρεία Outdoors Activities Greece τα Κύθηρα έγιναν το πρώτο μικρό νησί στην Ελλάδα με αναρριχητικό μονοπάτι «Via Ferrata», το οποίο ενσωματώθηκε στο Kythera Trails. (Kythera Trails,2020).

Εξαιρετικά σημαντική διάκριση για το πρόγραμμα Kythera Trails, έλαβε χώρα στις 20 Σεπτεμβρίου 2023, στο Ζάππειο Μέγαρο, όπου πραγματοποιήθηκε η τελετή απονομής των Βραβείων ΟΤΑ (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης) για καινοτόμα έργα που υλοποιήθηκαν την περίοδο 2019-2023. Ο Δήμος Κυθήρων απέσπασε το 1ο Βραβείο Οικονομικής Ανάπτυξης για το πρόγραμμα αειφόρου τουρισμού Kythera Trails.

Οι επιτυχίες για το πρόγραμμα δεν σταματούν εδώ, αφού είναι έτοιμη η μελέτη της Β' Φάσης του δικτύου μονοπατιών με 7 νέες διαδρομές, συνολικού μήκους 68 χιλιομέτρων. Παράλληλα, πραγματοποιείται η ολοκλήρωση των διαδρομών ορεινής ποδηλασίας και θα γίνει προσπάθεια ανάπτυξης ειδικών θεματικών διαδρομών. Βασικότερος στόχος είναι να εμπλουτιστεί το ήδη υπάρχον δίκτυο μονοπατιών, αναδεικνύοντας την εκπληκτική εναλλαγή τοπίου αλλά και τον πολιτιστικό πλούτο των Κυθήρων.

Προκύπτει ,λοιπόν, από όλα τα παραπάνω ότι η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί τω Κυθήρων, αποτελεί πλέον μία οργανωμένη προσπάθεια που μέσα από την απρόσκοπτη συνεργασία των διαφόρων φορέων έχει στεφθεί με απόλυτη επιτυχία την τελευταία δεκαετία. Με βασικότερο στόχο την διαφύλαξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, παράγοντας παράλληλα μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, η ομάδα του Kythera Trails συνεχίζει προς την πραγματοποίηση του οράματος της για την ευημερία των Κυθήρων.

4.5 Εφαρμογή προσέγγισης INCREAte στο νησί των Κυθήρων

Το Μεσογειακό Ινστιτούτο για την Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA) ανέπτυξε την Ολοκληρωμένη Προσέγγιση Φύσης και Πολιτισμού (INCREAte) για να αντιμετωπίσει την επείγουσα ανάγκη για ένα πρακτικό εργαλείο για τον τρόπο ενσωμάτωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ανθρώπινης ευημερίας στη διατήρηση της φύσης.

Παρόλο που ο τουρισμός έχει συμβάλει τα μέγιστα στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, έχει ταυτόχρονα επηρεάσει αρνητικά το περιβάλλον, καθώς και τον τοπικό πολιτισμό και την καθημερινή ζωή των τοπικών κοινοτήτων. Ως αποτέλεσμα της υπερβολικής και μη σχεδιασμένης ανάπτυξης, ο υπερτουρισμός οδήγησε όχι μόνο στον αυξανόμενο ανταγωνισμό για περιορισμένους πόρους στον προορισμό, αλλά και στην τουριστοποίηση και την κατάρρευση των φυσικών και πολιτιστικών χώρων κληρονομιάς. Η αυξημένη ανάπτυξη του υπερτουρισμού έχει αποδοθεί κυρίως στην έλλειψη αποτελεσματικής διακυβέρνησης, μεταξύ άλλων παραγόντων. Επομένως, έχουν προταθεί ολοκληρωμένες προσεγγίσεις διαχείρισης για μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού.

Ο τουρισμός προσφέρει μια ευκαιρία για την ανάπτυξη της υπαίθρου, προστατεύοντας τη φύση. Στο νησί των Κυθήρων, η προσέγγιση INCREAte του MedINA έχει εφαρμοστεί για τη διαχείριση βιώσιμων προορισμών εντός του πλαισίου διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Από τη σύστασή του το 2003, το Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο (MedINA) ασχολείται εκτενώς με ζητήματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και της φύσης. Σε αυτό το πλαίσιο, το MedINA ξεκίνησε το 2014 ένα έργο, με στόχο να ενσωματώσει τον πολιτισμό και τη φύση στον τουρισμό. Μέσα από αυτήν τη διαδικασία, το MedINA ανέπτυξε την προσέγγιση INCREAte, η οποία δοκιμάστηκε στα Κύθηρα και οδήγησε στη συνεργασία με το πρόγραμμα Kythera Trails.

Η ομάδα έργου σχεδίασε έναν αρχικό αριθμό απαραίτητων - αλλά όχι αποκλειστικών - κύριων βημάτων, τα οποία μπορούν να περιγραφούν ως εξής:

1. Βασική εργασία για τον σχεδιασμό ενός συνολικού και προσαρμόσιμου πλαισίου διαχείρισης.
2. Αξιολόγηση και εκτίμηση της φυσικής κληρονομιάς.
3. Αξιολόγηση και εκτίμηση των πολιτισμικών πτυχών.
4. Αναγνώριση και αξιολόγηση των συνδέσεων και των αλληλεξαρτήσεων μεταξύ της φυσικής κληρονομιάς και των πολιτισμικών πτυχών.

5. Αναγνώριση και αξιολόγηση όλων των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών, συμμαχιών και διαμόρφωση συναίνεσης.
6. Σχεδιασμός και παρακολούθηση συνοπτικού σχεδίου διατήρησης με τη συμμετοχή των πλέον σημαντικών ενδιαφερόμενων μερών.

Αυτά τα κύρια βήματα αποτελούν το Πρότυπο Διαχείρισης (ΠΔ) ή το "βασικό πλαίσιο" της μεθοδολογικής προσέγγισης INCREAte (Ζαφειρίου- Γεωργιάδης, 2022).

Το Kythera Trails είναι το πρώτο αναπτυξιακό πρόγραμμα στον κόσμο που εφαρμόζει τη προσαρμοστική και ολοκληρωμένη διαχείριση INCREAte. Τα Κύθηρα επιλέχθηκαν από το MEDINA σαν πιλοτική περιοχή εφαρμογής της προσέγγισης αυτής προκειμένου να αξιολογηθεί το πρόγραμμα. Μέσω της εφαρμογής του διαχειριστικού προτύπου INCREAte σε προγράμματα μονοπατιών προάγεται η καινοτομία και η αποτελεσματικότερη διατήρηση της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Μετά την εφαρμογή του διαχειριστικού προτύπου INCREAte στο πρόγραμμα μονοπατιών Kythera Trails, τα αποτελέσματα πλέον παρουσιάζονται σε άλλους φορείς σε Ελλάδα αλλά και εξωτερικό.

Μέρος 2ο: Έρευνα στην περιοχή μελέτης

Κεφάλαιο 5- Μεθοδολογία Έρευνας

5.1 Εισαγωγή

Ο βασικός προβληματισμός της παρούσας διατριβής είναι η μελέτη της στάσης και των αντιλήψεων των τοπικών φορέων, η δυνατότητα περαιτέρω ανάπτυξης του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί των Κυθέρων καθώς και η συμβολή αυτού στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Βασικότεροι στόχοι αποτελούν η μελέτη της αντίληψης ορισμένων μόνιμων παραγόντων σχετικά με την συμβολή του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο ως πρωτεύον κίνητρο για την οικονομική ανάπτυξη καθώς και η δημιουργία ενός προτύπου που θα προάγει την συμμετοχή στον τουριστικό τομέα μέσω της προώθησης βιώσιμων πρακτικών.

Τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώθηκαν ως εξής:

- Ποιος παράγοντας θεωρείται απαραίτητος για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί;
- Μπορεί να συμβάλλει ο πεζοπορικός τουρισμός τουριστική ανάπτυξη του νησιού;
- Υπάρχει η αντίληψη ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη;

Οι υποθέσεις για την ποσοτική έρευνα διαμορφώθηκαν ως εξής:

H1 Η πεζοπορία μαζί με την ανάπτυξη περισσότερων πεζοπορικών διαδρομών μπορούν να συμβάλλουν στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

H2 Η πλειοψηφία των εμπλεκόμενων με τον τουρισμό φορέων θεωρεί ότι η συνεργασία τοπικών και ιδιωτικών φορέων καθώς και η υποστήριξη των κρατικών φορέων αποτελούν τα σημαντικότερα στοιχεία για την περαιτέρω ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί.

5.2 Μεθοδολογία της έρευνας

Για την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε αποκλειστικά η ποσοτική μέθοδος ενώ ως περιοχή μελέτης επιλέχθηκε το νησί των Κυθήρων. Ο λόγος που επιλέχθηκε το συγκεκριμένο νησί είναι γιατί διαθέτει πλούσια φυσικά και πολιτιστικά στοιχεία ενώ παράλληλα έχει ήδη καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια από τοπικούς φορείς για την δημιουργία και τη διατήρηση ενός μεγάλου δικτύου μονοπατιών.

Οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος ήταν το χαμηλό κόστος καθώς και η άμεση δυνατότητα συλλογής στοιχείων και πληροφοριών. Επίσης η ποσοτική έρευνα παρέχει ένα υψηλό επίπεδο αμεροληψίας στον ερευνητή και ως εκ τούτου ένα υψηλό επίπεδο αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε συνολικά σε ένα δείγμα, συγκεκριμένα στους εμπλεκόμενους με τον τουρισμό φορείς του νησιού.

Για την συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του ερωτηματολογίου, το οποίο αποτελεί εργαλείο βασικής στρατηγικής για τη συλλογή αξιόπιστων αποτελεσμάτων.

5.3 Το δείγμα της έρευνας

Το δείγμα της έρευνας αποτελείται από το σύνολο των ατόμων που ρωτήθηκαν για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης.

Οι φορείς που έλαβαν το ερωτηματολόγιο σχετίζονται με τον τουρισμό και πολλοί από αυτούς με τον εναλλακτικό τουρισμό. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που μοιράστηκαν συνολικά ανήρθε σε 15 από τα οποία συμπληρώθηκαν τα 11. Το ερωτηματολόγιο απεστάλη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ώστε να εξασφαλιστεί η ευκολότερη διανομή και η αμεσότερη λήψη απαντήσεων, αλλά και για να διευκολύνει τη διανομή στα υψηλόβαθμα στελέχη που λόγω του φόρτου εργασίας ζητήθηκε να λάβουν με αυτόν τον τρόπο το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας.

ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ:

ΦΟΡΕΙΣ	ΘΕΣΗ ΣΤΟ ΦΟΡΕΑ
Kythera Trails	Υπεύθυνος Προγράμματος
ΚΙΠΑ (Κυθηραϊκό Ίδρυμα Πολιτισμού και Ανάπτυξης)	Διευθυντής Προγραμμάτων
MedINA (Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο)	Γραμματέας
Outdoor Activities Greece	Υπεύθυνος Προγράμματος
Pyrgos House	Υπεύθυνος Προγράμματος
Δήμος Κυθήρων	Γενικός Γραμματέας
Επιτροπή Εγχωρίου Περιουσίας Κυθήρων και Αντικυθήρων	Μέλος
Cerigo (Σύλλογος Τουριστικών Καταλυμάτων Κυθήρων)	Γενικός Γραμματέας
Κυθηραϊκός Σύνδεσμος Αθηνών	Γενικός Γραμματέας

Drakakis Tours	Ιδιοκτήτης Τουριστικού Γραφείου
Kythira Travel	Ιδιοκτήτης Τουριστικού Γραφείου

5.4 Ερευνητικό εργαλείο

Η χρήση του ερωτηματολογίου αποτελεί τη συνηθέστερη μέθοδο συλλογής πρωτογενών ποσοτικών.

Κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία ενός εργαλείου συλλογής δεδομένων καθώς επίσης και στη διάταξη των ερωτήσεων προκειμένου τα συμπεράσματα να συνάδουν με το βασικό σκοπό της παρούσας μελέτης.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 5 ερωτήσεις για τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία του δείγματος (φύλο, ηλικία, τόπος μόνιμης κατοικίας, επίπεδο εκπαίδευσης και επάγγελμα), 2 ερωτήσεις σχετικά με τη γενικότερη εικόνα για τον τουρισμό στο νησί καθώς και 10 ερωτήσεις οι οποίες σχετίζονται με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού, τη σημασία της ανάπτυξης του για τον τόπο καθώς επίσης και ερωτήσεις που εστιάζουν τόσο στους παράγοντες που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη της πεζοπορίας σαν τουριστική δραστηριότητα στον τόπο καθώς και ερωτήματα τα οποία εστιάζουν στη συμβολή του πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθήρων.

5.5 Διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας

Για τον εντοπισμό του δείγματος των φορέων η ερευνήτρια επισκέφθηκε το νησί των Κυθήρων και μίλησε αρχικά με τον Δήμο Κυθήρων ώστε να αντλήσει πληροφορίες σχετικά με τους αρμόδιους φορείς στο νησί. Οι φορείς δέχθηκαν απλόχερα να συμμετέχουν στην έρευνα μιας και ήδη γίνονται αξιότιμες προσπάθειες για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στα Κύθηρα.

5.6 Δεοντολογία της έρευνας

Όσον αφορά το εμπειρικό μέρος ως εργαλείο επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο, το οποίο δημιουργήθηκε από την ίδια την ερευνήτρια. Τηρήθηκαν απόλυτα όλα τα ζητήματα και οι αρχές δεοντολογίας στην ερευνητική διαδικασία.

Η δεοντολογία αποτέλεσε ζήτημα ύψιστης σημασίας κατά τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας και για ο λόγο αυτό καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για να διασφαλιστεί ένα σύνολο κανόνων το οποίο θα εξασφαλίζει την προστασία των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων.

5.7 Συμπεράσματα

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύθηκε η σημαντικότητα του μεθοδολογικού πλαισίου της εμπειρικής έρευνας, με ιδιαίτερη εστίαση στο δείγμα της, δηλαδή το σύνολο των ατόμων που συμμετείχαν στους σκοπούς της μελέτης.

Επιπλέον, αναπτύχθηκε συγκεκριμένη ενότητα σχετικά το ερευνητικό εργαλείο που επιλέχθηκε. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκε η χρήση του ερωτηματολογίου, που ως μέθοδος έρευνας είναι ο συνηθέστερος συλλογής πρωτογενών ποσοτικών δεδομένων.

Ταυτόχρονα, αναλύθηκαν εξίσου στο τρέχον κεφάλαιο ενότητες όπως η διαδικασία διεξαγωγής της έρευνας, καθώς επίσης και η δεοντολογία με ιδιαίτερη έμφαση στα ζητήματα που αφορούν συναινετική συμμετοχή των συμμετεχόντων και τη διατήρηση της ανωνυμίας τους.

Κεφάλαιο 6 – Αναλυτική παρουσίαση ευρημάτων της έρευνας

6.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται τα ευρήματα αναλυτικά τα ευρήματα της εμπειρικής έρευνας, όπου διερευνάται το κατά πόσο ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη στο νησί των Κυθήρων.

Αρχικά, το πρώτο στάδιο για τη στατιστική ανάλυση του δείγματος είναι η περιγραφική στατιστική του δείγματος (φορείς τουρισμού) και κατόπιν αναπτύσσεται η διμεταβλητή συσχέτιση των αποτελεσμάτων.

6.2 Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας

Αφού ολοκληρώθηκε η συλλογή των ερωτηματολογίων, ξεκίνησε η οργάνωση του πλάνου της στατιστικής ανάλυσης. Στο πλάνο αυτό καθορίστηκαν κυρίως: η σειρά των αναλύσεων, η κωδικοποίηση των δεδομένων, η μορφή των πινάκων οι οποίοι περιέχουν τα δεδομένα που θα αναλυθούν, η αντιμετώπιση πιθανής αποτυχίας στη συγκέντρωση απαραίτητων στοιχείων για την οποία μπορεί να ευθύνονται είτε τιμές που λείπουν ή έχουν χαθεί είτε η άρνηση απάντησης σε περίπτωση που κάποιος ερωτώμενος αρνήθηκε να απαντήσει.

Η στατιστική επιστήμη αποτελεί για την τουριστική έρευνα ένα σημαντικό εργαλείο για κάθε ερευνητή που ασχολείται με την ανάλυση δεδομένων. Για την επιτυχή ολοκλήρωση της επεξεργασίας και ανάλυσης των δεδομένων, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πρόγραμμα «IBM Spss 26». Με το συγκεκριμένο πρόγραμμα καταχωρήθηκαν, αναλύθηκαν, επεξεργάστηκαν τα δεδομένα και εξάχθηκαν συμπεράσματα με τη βοήθεια γραφημάτων, πινάκων και στατιστικών ελέγχων. Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε περιγραφική στατιστική, η οποία ασχολείται με την περιγραφή των δεδομένων του δείγματος. Για την περιγραφή των μεταβλητών πραγματοποιήθηκε περιγραφική στατιστική (γραφήματα και πίνακες συχνοτήτων).

6.3 Αξιοπιστία του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο ελέγχθηκε ως προς το βαθμό εγκυρότητας και αξιοπιστίας του με χρήση του αντίστοιχου δείκτη αξιοπιστίας Cronbach's Alpha για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά και τις μεταβλητές που αφορούν τις στάσεις των συμμετεχόντων σχετικά με τον πεζοπορικό τουρισμό, τον αντίκτυπό του σε διάφορες πτυχές της ζωής του νησιού και τα εμπόδια στην ανάπτυξή του.

Πίνακας 1 - Ανάλυση αξιοπιστίας όλων των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου μαζί με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά

Reliability Statistics	
Cronbach's Alpha	N of Items
,800	41

Η τιμή του συντελεστή αξιοπιστίας (0.800), για τις τυποποιημένες τιμές των μεταβλητών όπως βλέπουμε στον πίνακα, εκφράζει υψηλό βαθμό αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου, με αποτέλεσμα τα εξαγόμενα συμπεράσματα της στατιστικής ανάλυσης να θεωρούνται έγκυρα (Spector, 1992).

6.4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Οι απόψεις που επιχειρήθηκαν να καταγραφούν και να διερευνηθούν μέσω τη ανάλυσης των δεδομένων επικεντρώθηκαν στις παραμέτρους και στους επιμέρους στόχους της έρευνας.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ

Πίνακας 2 - Συγκεντρωτικός πίνακας των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος

<u>Χαρακτηριστικά</u>	<u>N</u>	<u>%</u>
<u>ΦΥΛΟ</u>		
ΑΝΤΡΑΣ	7	63,6
ΓΥΝΑΙΚΑ	4	36,4
<u>ΗΛΙΚΙΑ</u>		
26-35	2	18,2
36-45	2	18,2
>46	7	63,6
<u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ</u>		
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ	7	63,6
ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	2	18,2
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	2	18,2
<u>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ</u>		
ΜΙΣΘΩΤΟΣ	6	54,5
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ	4	36,4
ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ	1	9,1

ΤΟΠΟΣ ΜΟΝΙΜΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

ΚΥΘΗΡΑ	7	63,6
ΠΟΤΑΜΟΣ-ΚΥΘΗΡΑ	1	9,1
ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΚΥΘΗΡΑ	1	9,1
ΒΕΛΓΙΟ	1	9,1
ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ	1	9,1

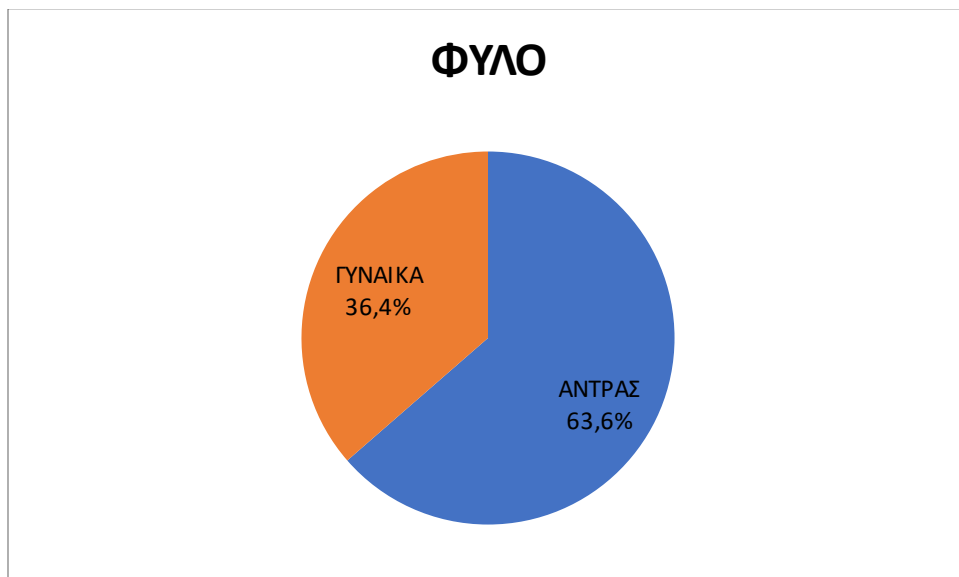

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες (63,6%) είναι άντρες. Το 18,2% των συμμετεχόντων είναι 26-35 ετών, το 18,2% των συμμετεχόντων είναι 36-45 ετών και το 63,6% των συμμετεχόντων είναι άνω των 46 ετών. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων επομένως θεωρείται ότι είναι σε μη παραγωγική ηλικία άνω των 46 ετών.

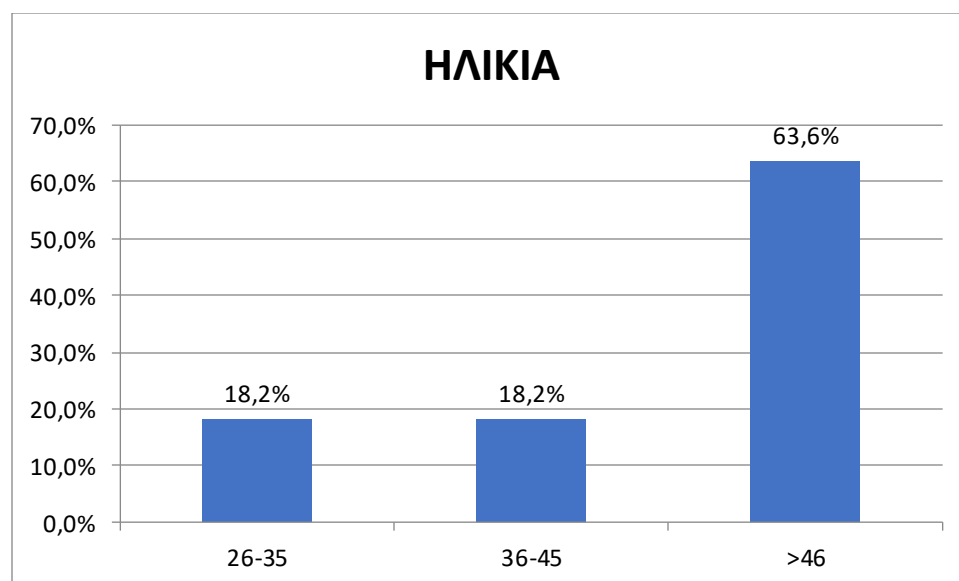
Το 64,6% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι λυκείου, το 18,2% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου και το 18,2% των συμμετεχόντων έχουν μεταπτυχιακές σπουδές. Η πλειοψηφία επομένως των συμμετεχόντων δεν έχει ανώτατη μόρφωση.

Όλοι οι συμμετέχοντες εργάζονται, το 54,5% των συμμετεχόντων είναι μισθωτοί, το 36,4% των συμμετεχόντων είναι επιχειρηματίες και το 9,1% των συμμετεχόντων είναι αυτοαπασχολούμενοι. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες έχουν ως τόπο μόνιμης κατοικίας τα Κύθηρα, και αναλύονται ως εξής ως προς τον τόπο κατοικίας: το 9,1% των συμμετεχόντων έχει ως τόπο μόνιμης κατοικίας τον Ποταμό στα Κύθηρα, το 9,1% των συμμετεχόντων έχει μετακινούνται μεταξύ Αθήνας και Κυθήρων, το 9,1%

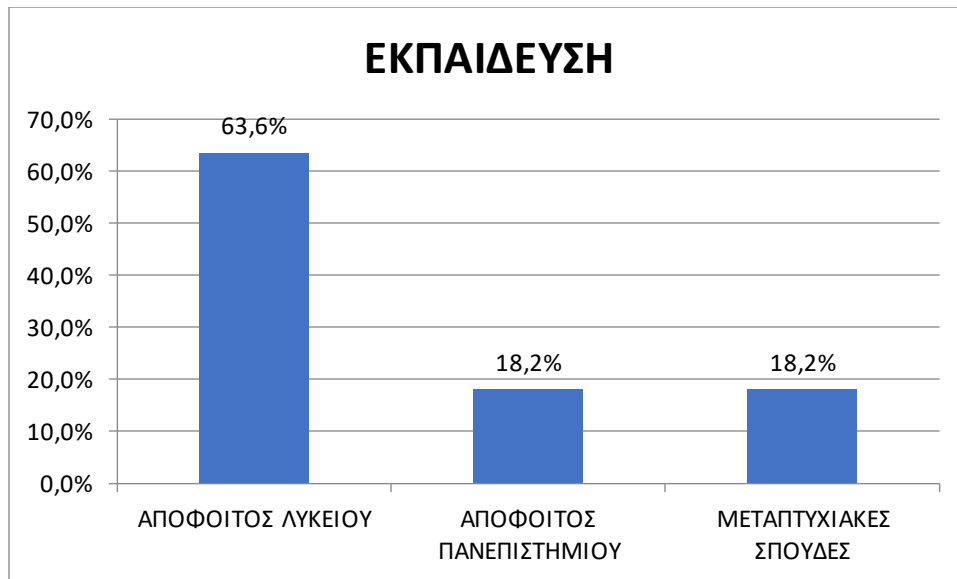
των συμμετεχόντων έχει ως τόπο μόνιμης κατοικίας το Βέλγιο και το 9,1% των συμμετεχόντων έχει ως τόπο μόνιμης κατοικίας το Παλαιό Φάληρο.

Γράφημα 1 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με το φύλο τους

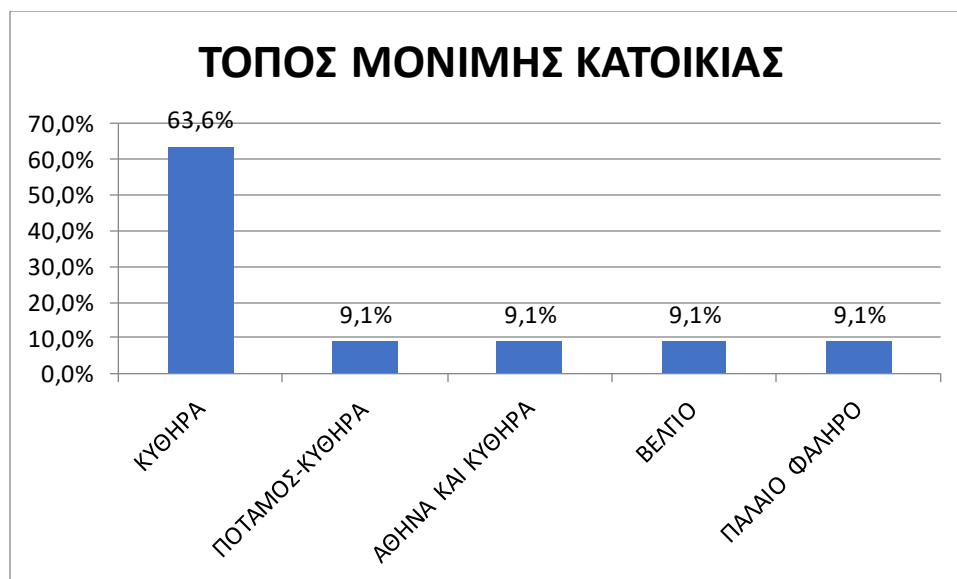
Γράφημα 2 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την ηλικία τους

Γράφημα 3 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την εκπαίδευσή τους

Γράφημα 4 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με την εκπαίδευσή τους

Γράφημα 5 - Κατανομή των συμμετεχόντων σύμφωνα με τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους

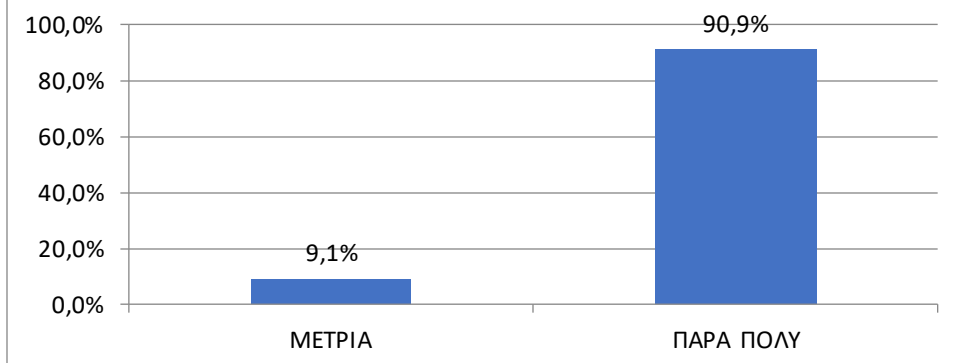
Πίνακας 3 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικός πιστεύετε ότι είναι ο τομέας του τουρισμού για την οικονομία της περιοχής σας

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	9,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	10	90,9	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ο τομέας του τουρισμού είναι σημαντικός για την οικονομία της περιοχής του νησιού των Κυθήρων

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΑΣ

**ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΎΤΙ
ΕΐΝΑΙ Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΣΑΣ**

Γράφημα 6 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικός πιστεύετε ότι είναι ο τομέας του τουρισμού για την οικονομία της περιοχής σας

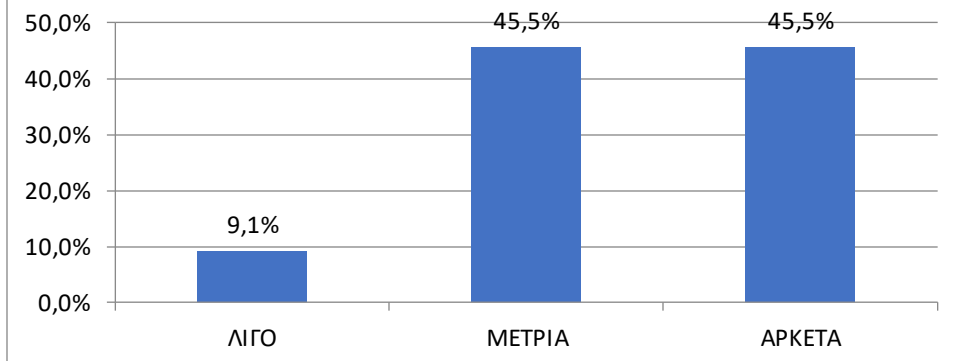
**Ερ. ΠΟΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΕΐΣΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ**

Πίνακας 4 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένοι είστε από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθήρων

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	1	9,1	9,1
ΜΕΤΡΙΑ	5	45,5	54,5
ΑΡΚΕΤΑ	5	45,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθήρων (91,0%). Δεν καταγράφηκε αρνητική απάντηση αλλά αντίθετα ούτε απάντηση που να δηλώνει κάποιος τη μεγάλη του ικανοποίηση.

ΠΟΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΕΙΣΤΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΤΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ

Γράφημα 7 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο ικανοποιημένοι είστε από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθήρων

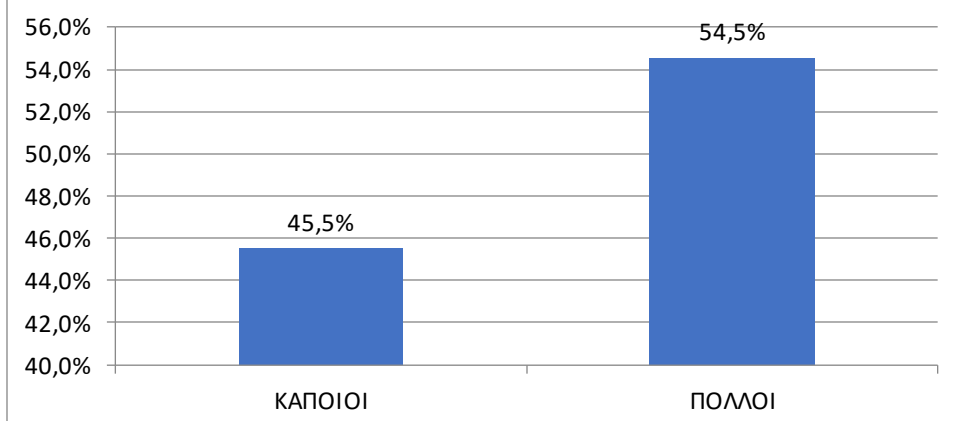
Ερ. ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

Πίνακας 5 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν επισκέπτονται το νησί τουρίστες με σκοπό την πεζοπορία

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΚΑΠΟΙΟΙ	5	45,5	45,5
ΠΟΛΛΟΙ	6	54,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η σχετική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (54.5%) θεωρεί ότι μεγάλος αριθμός τουριστών επισκέπτονται τα Κύθηρα με σκοπό την πεζοπορία. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό όμως ,5.5%, θεωρεί ότι ο αριθμός των τουριστών πεζοπόρων στο νησί είναι περιορισμένος.

ΕΠΙΣΚΕΠΤΟΝΤΑΙ ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

Γράφημα 8 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν επισκέπτονται το νησί τουρίστες με σκοπό την πεζοπορία

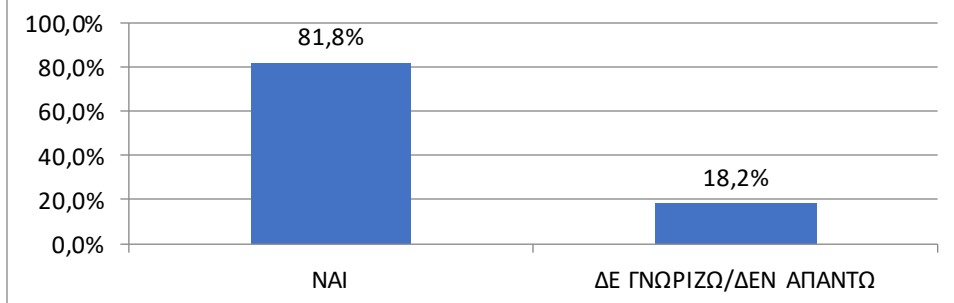
Ερ. ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ ΩΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

Πίνακας 6 - Θεωρείτε την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	9	81,8	81,8
ΔΕ ΓΝΩΡΙΖΩ/ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ	2	18,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81,8%) θεωρεί την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Το 18,2% των ερωτηθέντων δεν εξέφρασε άποψη.

ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ ΩΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

Γράφημα 9 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν θεωρούν την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού

Ερ. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΧΘΕΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 7 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	11	100,0	100,0

Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν ότι πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω στο νησί.

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Πίνακας 8 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
--	-----------	---------	--------------------

ΛΙΓΟ	1	9,1	9,1
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	5	45,5	63,6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	4	36,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία (81,9%) απάντησε ότι η πεζοπορία θα έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο στο νησί στην συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος. Μόλις ένας (9,1%) απάντησε ότι θα έχει μικρή συμβολή.

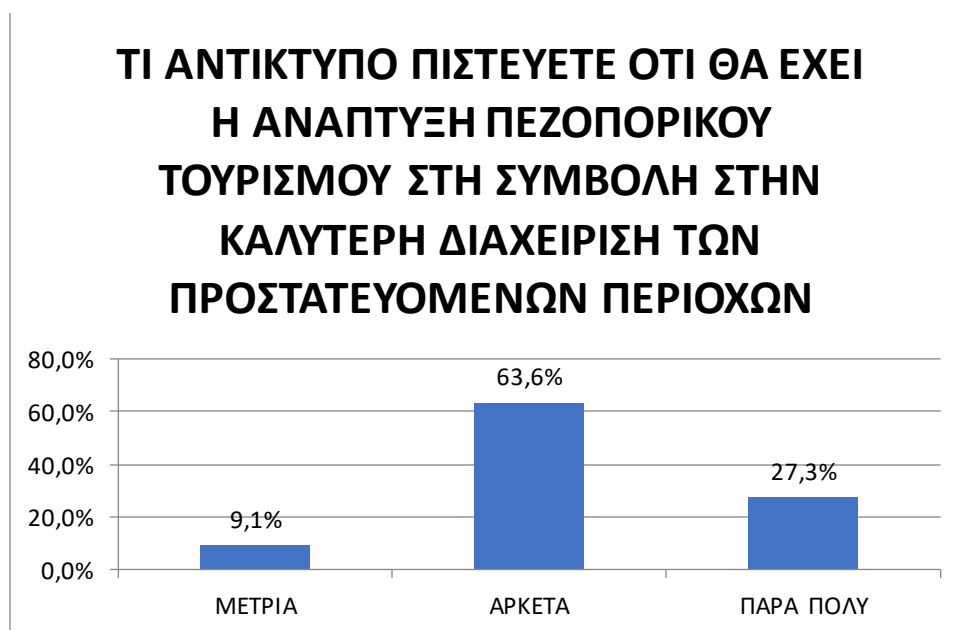
Γράφημα 10 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Πίνακας 9 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	9,1
ΑΡΚΕΤΑ	7	63,6	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία (90,9%) απάντησε ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Δεν καταγράφηκε αρνητική άποψη καθώς επίσης ούτε και ότι θα συμβάλλει σε μικρό βαθμό.

Γράφημα 11 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

**Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΙΣ ΑΞΙΕΣ ΓΗΣ**

Πίνακας 10 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στις αξίες γης

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	2	18,2	18,2
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	36,4
ΑΡΚΕΤΑ	5	45,5	81,8
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	2	18,2	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η πλειοψηφία απάντησε ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην αύξηση στις αξίες της γης (63,7%) αν και όχι με τόση θέρμη όσο στις προηγούμενες ερωτήσεις. Ένα αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξης του 36,4% θεωρεί ότι θα έχει μικρό ή μέτριο αντίκτυπο.

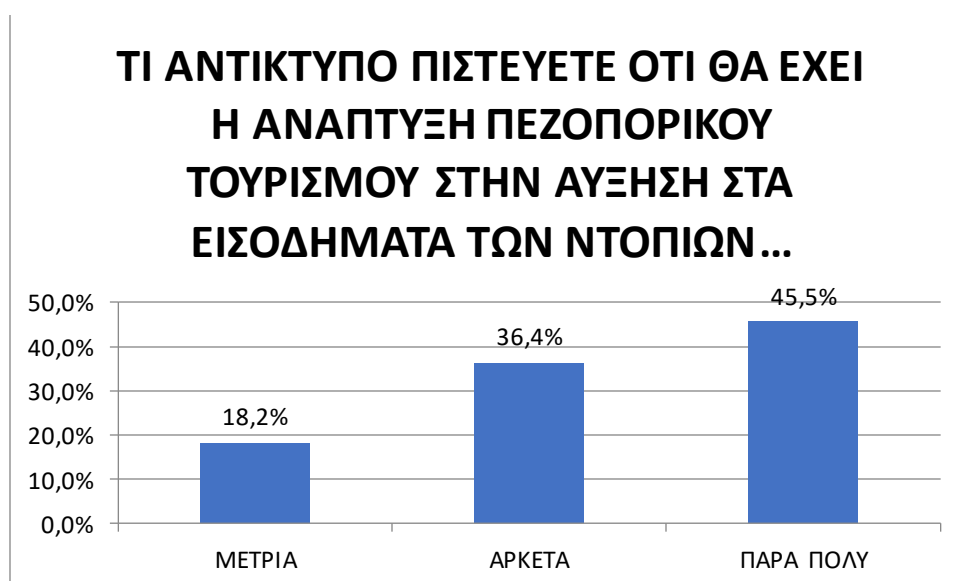
Γράφημα 12 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στις αξίες γης

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΝΤΟΠΙΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ

Πίνακας 11 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	4	36,4	54,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	5	45,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Και πάλι η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού (81,9%) θα συμβάλλει στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων. Ελάχιστοι (18,2%) δηλώνουν ότι θα έχει μέτρια συμβολή.

Γράφημα 13 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΑΥΞΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Πίνακας 12 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	5	45,5	45,5
ΑΡΚΕΤΑ	3	27,3	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Λίγο περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες (54,6%) απάντησαν ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού αυξάνει τις ευκαιρίες απασχόλησης. Ένα σημαντικό ποσοστό (45%) απάντησε ότι θα έχει μάλλον μέτριο αντίκτυπο.

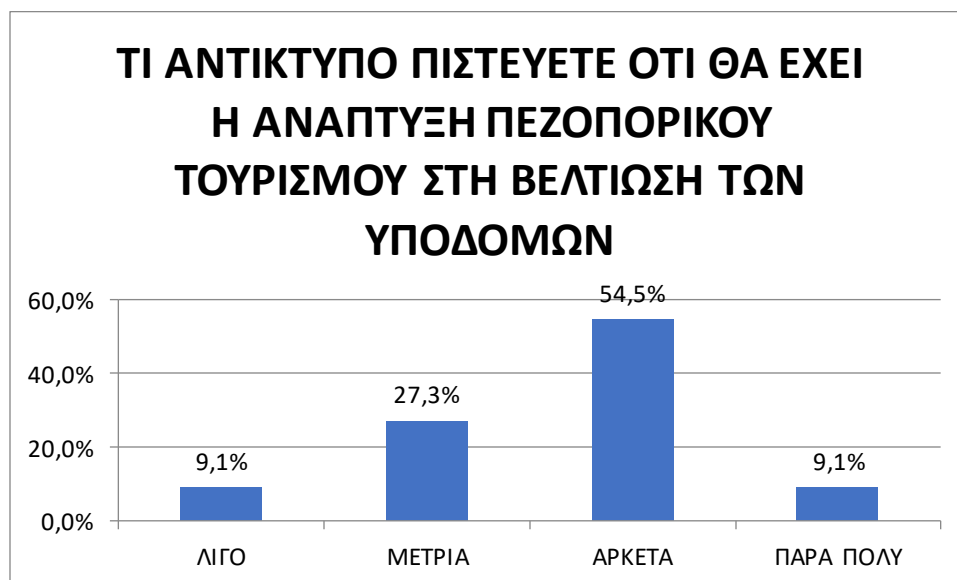
Γράφημα 14 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην αύξηση των ευκαιριών απασχόλησης

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Πίνακας 13 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση των υποδομών

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΛΙΓΟ	1	9,1	9,1
ΜΕΤΡΙΑ	3	27,3	36,4
ΑΡΚΕΤΑ	6	54,5	90,9
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	1	9,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων απάντησε ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού θα συμβάλλει αρκετά στη βελτίωση των υποδομών του νησιού. Ένα σημαντικό ποσοστό (36,4%) θεωρεί όμως ότι η συμβολή θα είναι μάλλον μικρή.

Γράφημα 15 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση των υποδομών

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ

Πίνακας 14 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	9,1
ΑΡΚΕΤΑ	7	63,6	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (90,9%) απάντησε ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού συμβάλλει στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία.

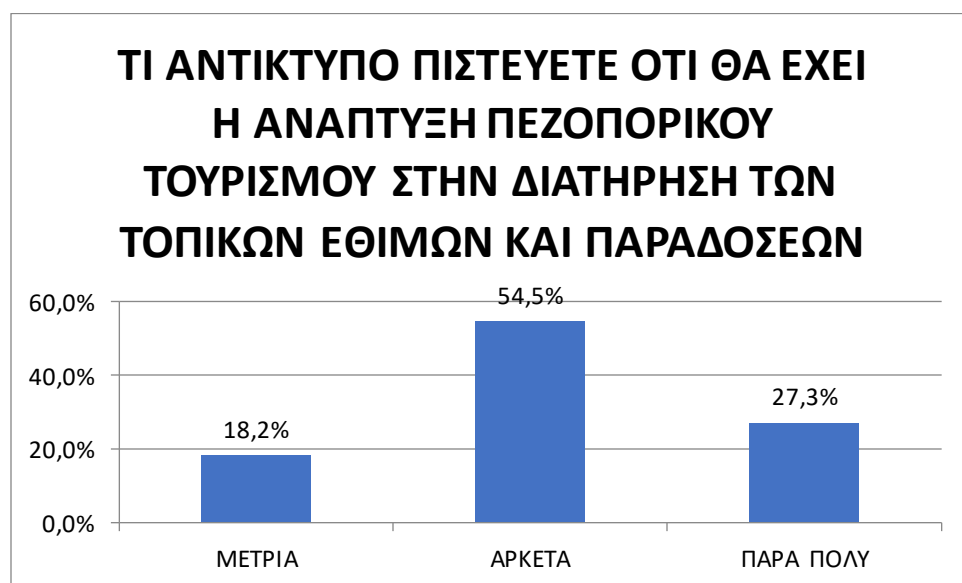
Γράφημα 16 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΕΘΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

Πίνακας 15 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	6	54,5	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Και πάλι η μεγάλη πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81,8%) απάντησε ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού θα έχει αρκετά σημαντικό αντίκτυπο στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων.

Γράφημα 17 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΒΙΟΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΟΥ ΤΟΠΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Πίνακας 16 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	3	27,3	27,3
ΑΡΚΕΤΑ	5	45,5	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (72,8%) απάντησε ότι η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού έχει αρκετά σημαντική συμβολή στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού. Λίγο μεγαλύτερο ποσοστό (27,3%) θεωρεί ότι θα έχει μέτριο αντίκτυπο. Δεν καταγράφηκαν αρνητικές απαντήσεις.

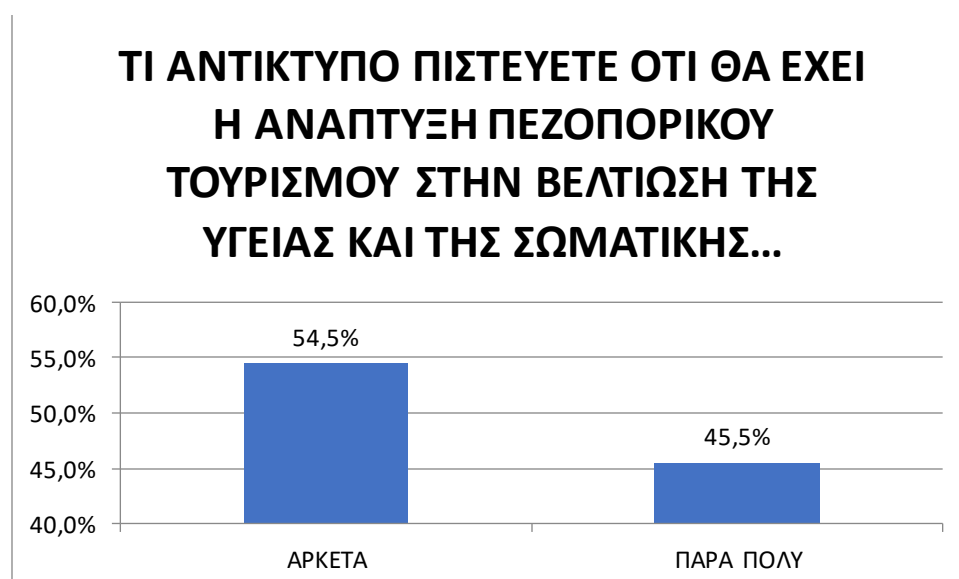
Γράφημα 18 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

**Ερ. ΤΙ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΧΕΙ Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ**

Πίνακας 17 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΡΚΕΤΑ	6	54,5	54,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	5	45,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Το σύνολο των συμμετεχόντων θεωρεί ότι η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού συμβάλλει σημαντικά στη βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας.

Γράφημα 19 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση τι αντίκτυπο πιστεύουν ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στη βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

Πίνακας 18 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με τον αντίκτυπο που θα έχει η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού σε διάφορες πτυχές της ανάπτυξης του νησιού

N	ΜΕΣΗ	ΤΥΠΙΚΗ
---	------	--------

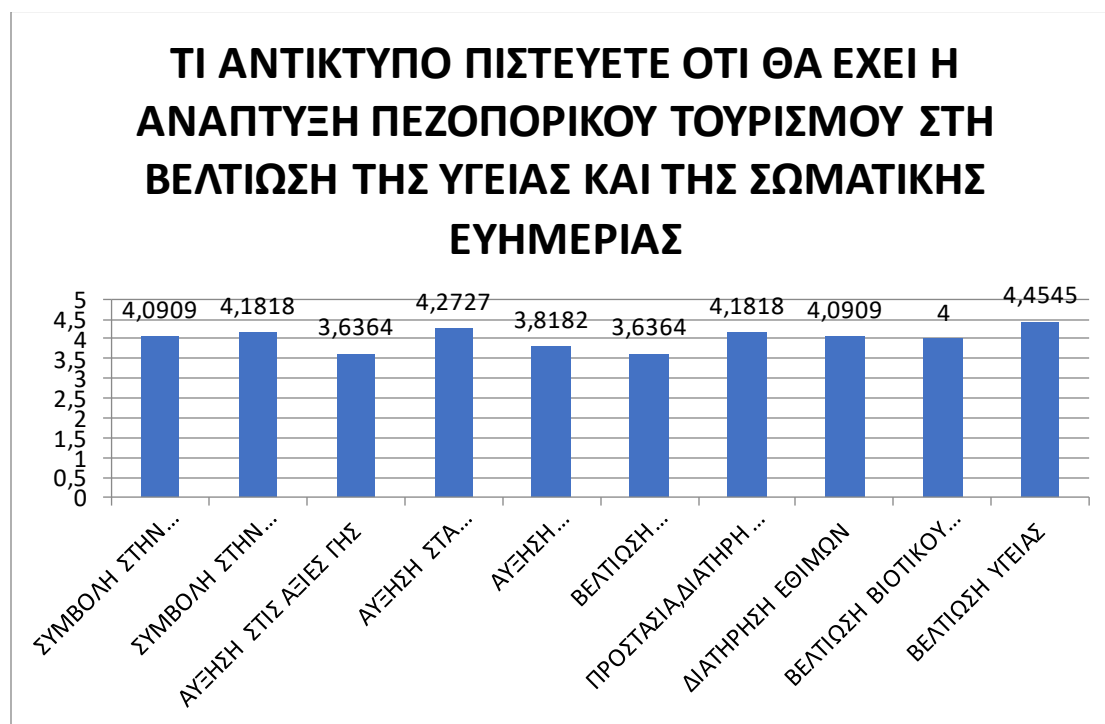
	ΤΙΜΗ	ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΓΕΙΑΣ	11 4,4545	,52223
ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ	11 4,2727	,78625
ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ	11 4,1818	,60302
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ,ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ,ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΧΩΡΩΝ ΜΕ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΞΙΑ	11 4,1818	,60302
ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	11 4,0909	,94388
ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΕΘΙΜΩΝ	11 4,0909	,70065
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΒΙΟΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ	11 4,0000	,77460
ΑΥΞΗΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	11 3,8182	,87386
ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΙΣ ΑΞΙΕΣ ΓΗΣ	11 3,6364	1,02691
ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	11 3,6364	,80904
Valid N (listwise)	11	

1: καθόλου, 2: λίγο, 3: μέτρια. 4: αρκετά 5: πάρα πολύ

Από τον παραπάνω συγκεντρωτικό πίνακα ο οποίος απεικονίζει τους μέσους όρους των μεταβλητών σύμφωνα με τις απαντήσεις των συμμετεχόντων παρατηρούμε οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει θετικά σε όλες τις πτυχές βιώσιμης ανάπτυξης του νησιού (μέση τιμή: 4,04) . Πιο συγκεκριμένα οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού θα έχει μεγαλύτερη συμβολή στη βελτίωση της υγείας, στην αύξηση των εισοδημάτων, στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική ,πολιτιστική και αισθητική αξία, στην καλύτερη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, στην προστασία του περιβάλλοντος, στη διατήρηση εθίμων, στη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, στην

αύξηση της απασχόλησης, στη βελτίωση των υποδομών και στην αύξηση στις αξίες γης.

Στο παρακάτω γράφημα επιχειρείται μία συγκριτική απεικόνιση της συμβολής του πεζοπορικού τουρισμού στις επιμέρους πτυχές βιώσιμης ανάπτυξης

Γράφημα 20 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με τον αντίκτυπο που θα έχει η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού σε διάφορες πτυχές της ανάπτυξης του νησιού

1: καθόλου, 2: λίγο, 3: μέτρια. 4: αρκετά 5: πάρα πολύ

Ερ. ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πίνακας 19 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	11	100,0	100,0

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι όλοι οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού.

**Ερ. ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ
ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ
ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Πίνακας 20 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	11	100,0	100,0

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι όλοι οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η προώθηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού.

**Ερ. ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ
ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ**

Πίνακας 21 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	11	100,0	100,0

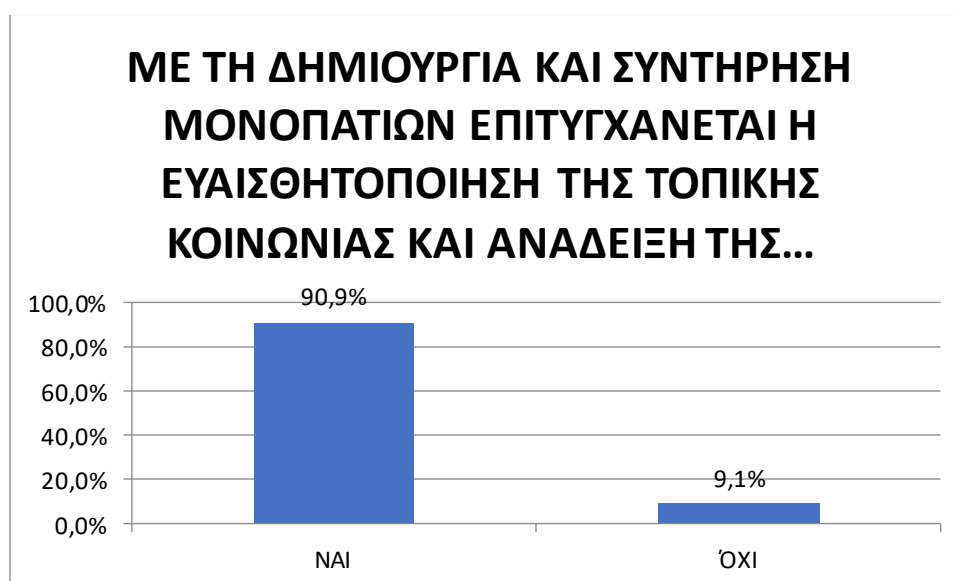
Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι όλοι οι συμμετέχοντες πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

**Ερ. ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ
ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΕΤΑΙ Η ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ, ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ,
ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ**

Πίνακας 22 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	10	90,9	90,9
ΟΧΙ	1	9,1	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (90,9%) θεωρεί ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης πολιτιστικής ταυτότητας. Μόλις ένας (9,1%) είχε αντίθετη άποψη.

Γράφημα 21 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν πιστεύουν ότι με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών επιτυγχάνεται η ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης

Πίνακας 23 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις για το ποιοι στόχοι επιτυγχάνονται με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών

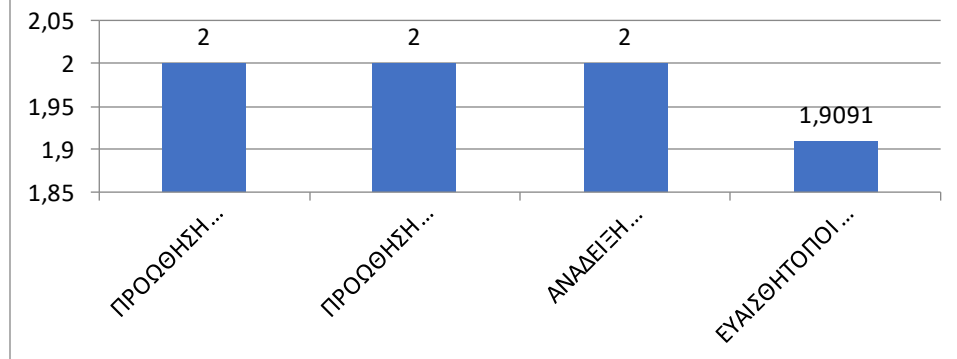
	N	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	11	1,0000	,00000
ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	11	1,0000	,00000
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΦΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	11	1,0000	,00000
ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ, ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ, ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΑ ΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ	11	0,0909	,30151
Valid N (listwise)	11		

1: Ναι, 0: Όχι

Από τον παραπάνω πίνακα γίνεται φανερό ότι σχεδόν όλοι οι συμμετέχοντες θεωρούνται ότι η δημιουργία και η συντήρηση μονοπατιών συμβάλει στο σύνολο των στόχων της προώθησης πεζοπορικού τουρισμού, εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού, ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας, ανάδειξη της ιστορίας, παραδόσεων, κουλτούρας και πολιτιστικής ταυτότητας

ΠΟΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΙΤΥΓΧΑΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ

Γράφημα 22 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις για το ποιοι στόχοι επιτυγχάνονται με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών

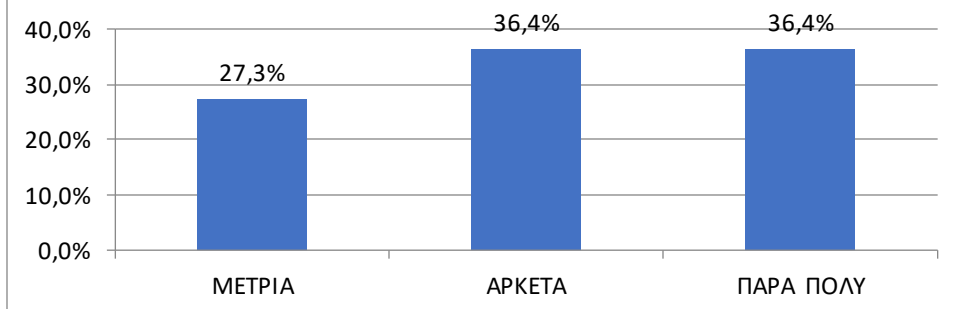
Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 24 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την υποστήριξη από κρατικούς φορείς αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	3	27,3	27,3
ΑΡΚΕΤΑ	4	36,4	63,6
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	4	36,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (72,8%) θεωρεί σημαντική την υποστήριξη των κρατικών φορέων για την ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στο νησί. Λίγο παραπάνω από το ¼ των συμμετεχόντων (27.3%) θεωρεί ότι έχει μέτρια συμβολή.

**ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ
ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ
ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ**

Γράφημα 23 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την υποστήριξη από κρατικούς φορείς αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΟ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ,ΤΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 25 - Πίνακας Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικά θεωρείτε το μάρκετινγκ, τη διαφήμιση και την προώθηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	9,1
ΑΡΚΕΤΑ	4	36,4	45,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	54,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί ότι το μάρκετινγκ, η διαφήμιση και η προώθηση είναι αρκετά σημαντικοί παράγοντες για την ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στο νησί. Μόλις ένας (9,1%) θεωρεί ότι έχουν μέτρια συμβολή.

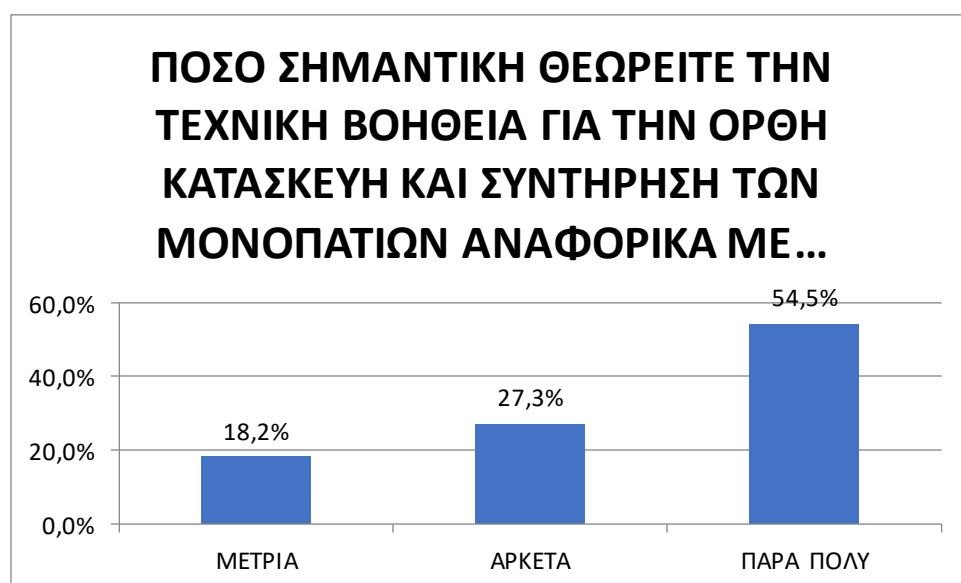
Γράφημα 24 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικά θεωρείτε το μάρκετινγκ, τη διαφήμιση και την προώθηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗΝ ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 26 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	3	27,3	45,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	54,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81,8%) θεωρεί αρκετά σημαντική την παροχή τεχνικής βοήθειας για την κατασκευή και συντήρηση μονοπατιών. Λιγότερο από το 1/5 των συμμετεχόντων θεωρεί ότι συμβάλλει αλλά όχι σε τόσο μεγάλο βαθμό, ενώ αρνητικές απαντήσεις δεν έχουν καταγραφεί.

Γράφημα 25 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε την τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ.ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 27 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη χρηματοδότηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	3	27,3	45,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	54,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Ομοίως η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81,8%) θεωρεί αρκετά σημαντική τη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού. Και πάλι λιγότερο από το 1/5 θεωρεί ότι θα έχει μέτρια συμβολή ενώ δεν καταγράφηκαν αρνητικές απαντήσεις

Γράφημα 26 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη χρηματοδότηση αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 28 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη μεγαλύτερη εμπλοκή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	6	54,5	72,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	3	27,3	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Όπως και με την συμβολή της χρηματοδότησης, έτσι και με την εμπλοκή των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων οι συμμετέχοντες θεωρούν αρκετά σημαντική (81,8%) την συμμετοχή τους. Και πάλι λιγότερο από το 1/5 των συμμετεχόντων θεωρεί μέτρια την συμβολή τους και δεν καταγράφηκε αρνητική απάντηση.

Γράφημα 27 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντική θεωρείτε τη μεγαλύτερη εμπλοκή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΙΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 29 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικές θεωρείτε τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	1	9,1	27,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	8	72,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων θεωρεί πολύ σημαντικές τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού (72,7%). Το 27,3% απάντησε ότι θεωρεί ότι είναι σχετικά ή αρκετά σημαντικές. Δεν καταγράφηκαν αρνητικές απαντήσεις.

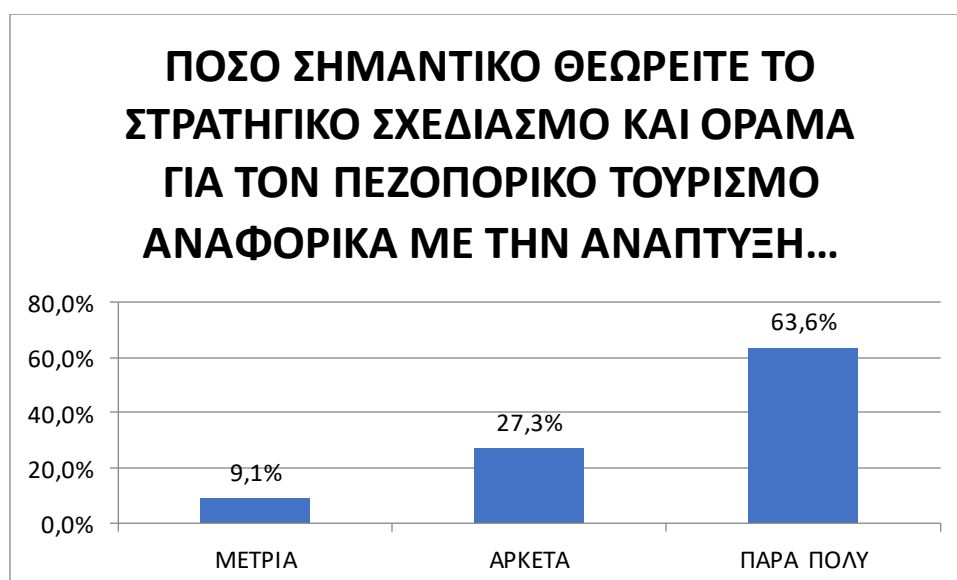
Γράφημα 28 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικές θεωρείτε τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Ερ. ΠΟΣΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΑΝΑΦΟΡΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Πίνακας 30 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικό θεωρείτε το στρατηγικό σχεδιασμό και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	1	9,1	9,1
ΑΡΚΕΤΑ	3	27,3	36,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	7	63,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η μεγάλη πλειοψηφία θεωρεί πάρα πολύ σημαντικό τον στρατηγικό σχεδιασμό σχετικά με την ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού. Αν προστεθεί και το ποσοστό όσων το θεωρεί αρκετά σημαντικό, τότε η συντριπτική πλειοψηφία (90,1%) έχει την ίδια άποψη. Μόλις ένας (9,1%) θεωρεί ότι θα είχε μέτρια συμβολή.

Γράφημα 29 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση πόσο σημαντικό θεωρείτε το στρατηγικό σχεδιασμό και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Πίνακας 31 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το πόσο σημαντικούς θεωρούν τους παραπάνω παράγοντες αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

	N	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΕ ΤΟΠΙΚΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	11	4,5455	,82020
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ	11	4,5455	,68755
ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ, ΠΡΟΩΘΗΣΗ	11	4,4545	,68755
ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΘΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ	11	4,3636	,80904
ΧΡΗΜΑΤΟΛΟΓΟΤΗΣΗ	11	4,3636	,80904
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	11	4,0909	,83121
ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΕΜΠΛΟΚΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	11	4,0909	,70065
Valid N (listwise)	11		

1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ

Στην μεγάλη τους πλειοψηφία οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι το σύνολο των παραπάνω παραγόντων συμβάλλει σημαντικά στην ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί (μέσος όρος 4,35 όπου: 1: Καθόλου, 2: Λίγο, 3: Μέτρια, 4: Αρκετά, 5: Πάρα πολύ). Πιο συγκεκριμένα, παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν περισσότερο σημαντικό το στρατηγικό σχεδιασμό και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό και τις συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στον νησί. Κατόπιν, θεωρούν πολύ σημαντικό το μάρκετινγκ, τη διαφήμιση και την προώθηση. Ταυτόχρονα, οι συμμετέχοντες θεωρούν αρκετά σημαντική την τεχνική βοήθεια για

την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών, τη χρηματοδότηση, την υποστήριξη από κρατικούς φορείς και τη μεγαλύτερη εμπλοκή των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.

Γράφημα 30 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το πόσο σημαντικούς θεωρούν τους παραπάνω παράγοντες αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί

Σχετικά με τα ποια θεωρούν ότι είναι τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στο νησί ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα.

Πίνακας 32 - Μέση τιμή και τυπική απόκλιση των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις σχετικά με το ποια θεωρούν τα πιο σημαντικά εμπόδια για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στην περιοχή τους

	ΝΑΙ		ΟΧΙ	
	ΣΥΧΝ	ΠΟΣΟΣΤ Ο	ΣΥΧ Ν	ΠΟΣΟΣΤ Ο
ΕΛΛΕΙΨΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	9	81,80%	2	18,20%
ΕΛΛΕΙΨΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ	9	81,80%	2	18,20%

ΕΛΛΕΙΨΗ				
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ,ΟΡΑΜΑΤΟΣ,ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Η ΗΓΕΣΙΑΣ	7	63,60%	4	36,40%
ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	7	63,60%	4	36,40%
ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	8	72,70%	3	27,30%
ΕΛΛΕΙΨΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΤΟΠΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΦΟΡΕΩΝ	8	72,70%	3	27,30%
ΑΛΛΟ	4	36,40%	7	63,60%

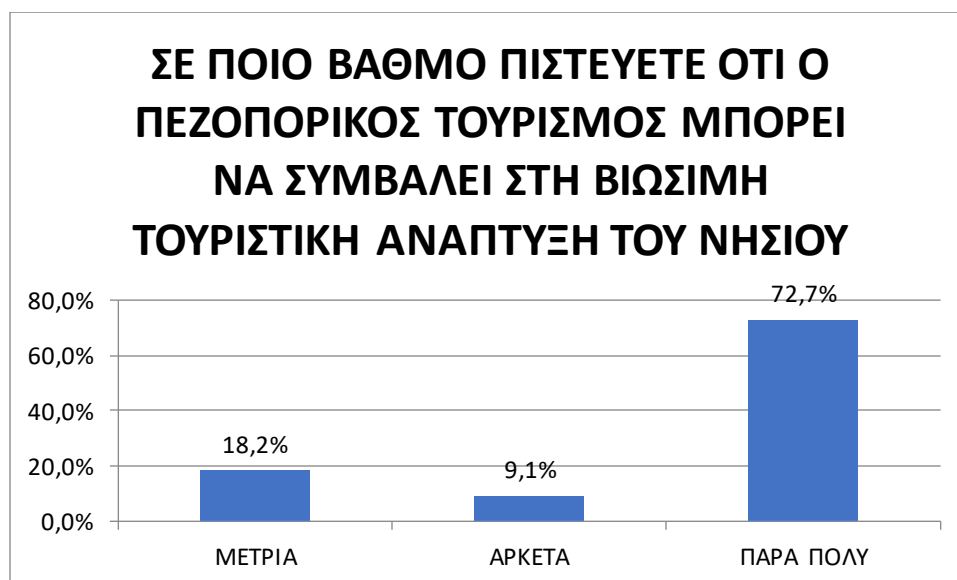
Παρατηρούμε ότι οι συμμετέχοντες θεωρούν σημαντικότερα προβλήματα για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στην περιοχή τους κατά σειρά με ίσο ποσοστό την έλλειψη υποστήριξης από κρατικούς φορείς και την έλλειψη χρηματοδότησης, ακολουθεί η εγκατάλειψη της υπαίθρου μαζί με την έλλειψη συνεργασίας μεταξύ τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, και τέλος η έλλειψη οργάνωσης, οράματος, διοίκησης ή ηγεσίας και η έλλειψη εκπαίδευσης. Αν θα πρόσθεταν κάποιον άλλον παράγοντα τότε αυτός δεν θα είχε τόσο μεγάλη σημασία για την πλειοψηφία.

Ερ. ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΑΘΜΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΕΙ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

Πίνακας 33 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΜΕΤΡΙΑ	2	18,2	18,2
ΑΡΚΕΤΑ	1	9,1	27,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	8	72,7	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων (81,8%) θεωρεί ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει αρκετά στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Λιγότερο από το 1/5 των συμμετεχόντων θεωρεί ότι έχει μέτρια συμβολή. Δεν καταγράφηκαν αρνητικές απαντήσεις.

Γράφημα 31 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση σε ποιο βαθμό πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού

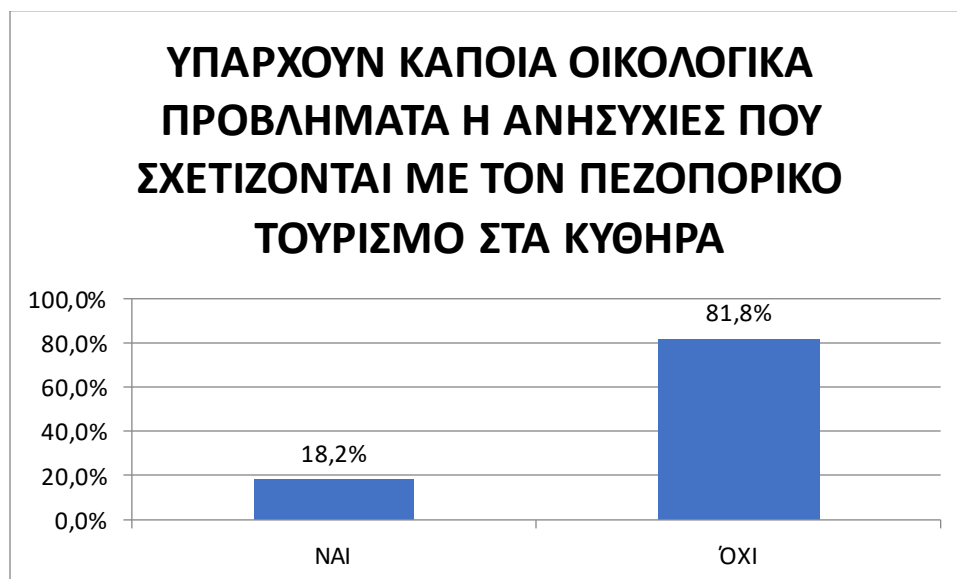
Ερ. ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΑΠΟΙΑ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Η ΑΝΗΣΥΧΙΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Πίνακας 34 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν υπάρχουν κάποια οικολογικά προβλήματα ή ανησυχίες που σχετίζονται με τον πεζοπορικό τουρισμό στα Κύθηρα

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΝΑΙ	2	18,2	18,2
ΟΧΙ	9	81,8	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	11	100,0	

Η συντριπτική πλειοψηφία δε θεωρεί ότι υπάρχουν κάποια ανησυχία που μπορεί να προκαλέσει κάποια οικολογική διαταραχή που να σχετίζεται με τον πεζοπορικό

τουρισμό στο νησί. Παρόλα αυτά ένα ποσοστό κοντά στο 20% θεωρεί ότι εγείρονται οικολογικές ανησυχίες.

Γράφημα 32 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση αν υπάρχουν κάποια οικολογικά προβλήματα ή ανησυχίες που σχετίζονται με τον πεζοπορικό τουρισμό στα Κύθηρα

Ερ. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Πίνακας 35 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση ποια είναι τα σχέδια τους για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ	1	9,1	9,1
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ	1	9,1	18,2
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΜΟΝΟΠΑΤΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	9	81,8	100,0

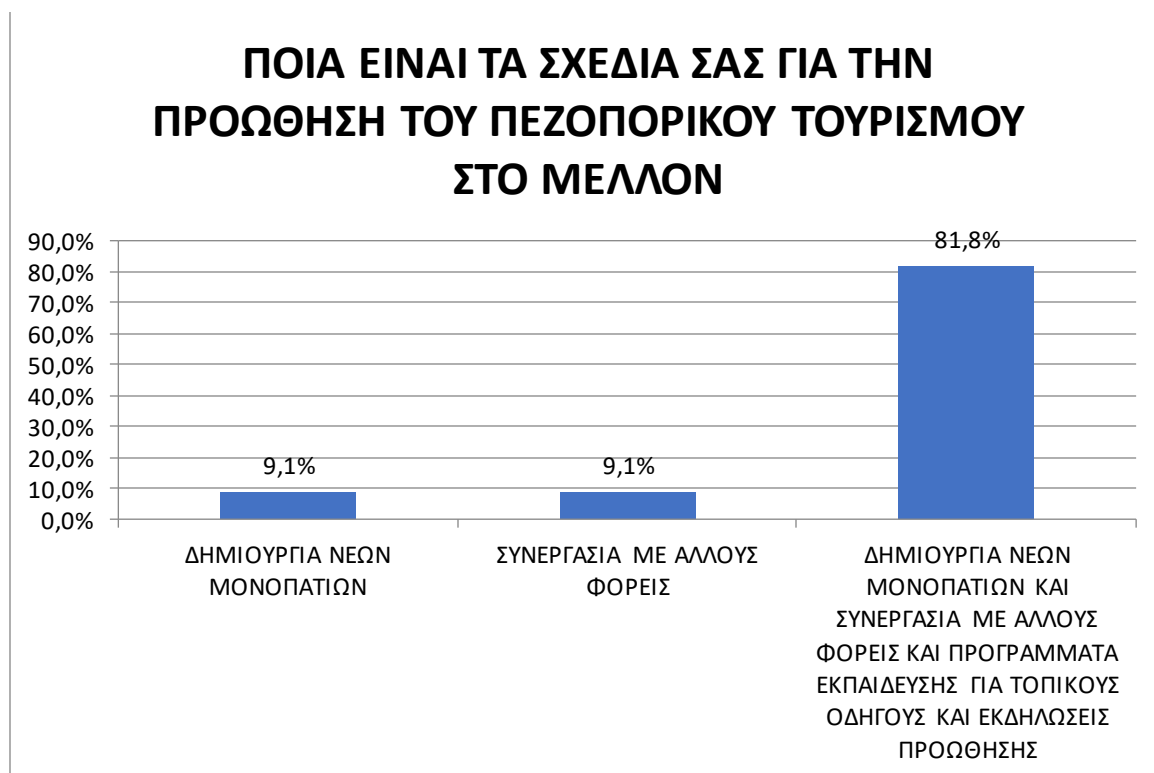

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΓΙΑ
ΤΟΠΙΚΟΥΣ ΟΔΗΓΟΥΣ ΚΑΙ
ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

ΣΥΝΟΛΟ 11 100,0

Στα σχέδια των περισσότερων συμμετεχόντων (81,8%) στην έρευνα είναι η δημιουργία νέων μονοπατιών και η συνεργασία με άλλους φορείς, τα προγράμματα εκπαίδευσης για τοπικούς οδηγούς καθώς επίσης και οι εκδηλώσεις προώθησης. Μόλις δύο συμμετέχοντες διαχώρισαν τη δημιουργία νέων μονοπατιών από την συνεργασία με άλλους φορείς.

Γράφημα 33 - Απαντήσεις των συμμετεχόντων στην ερώτηση ποια είναι τα σχέδια τους για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον

6.5 Επαγωγική Στατιστική

Σχηματίστηκε η μεταβλητή συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη από το μέσο όρο των απαντήσεων των συμμετεχόντων στις ερωτήσεις της κλίμακας.

Η δεύτερη φάση ανάλυσης περιλαμβάνει στατιστικούς δείκτες επαγωγικής στατιστικής (inductive statistics) όπως οι πίνακες συσχετίσεων (correlations), ο έλεγχος ισότητας μέσων t-test για δύο δείγματα (independent samples t-test) και η ανάλυση διακύμανσης (One way ANOVA). Η μονομερής ανάλυση διακύμανσης (one-way analysis of variance (ANOVA)) χρησιμοποιείται για την εύρεση αν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στους μέσους όρους δυο ή περισσότερων ανεξάρτητων μεταξύ τους ομάδων. Ο έλεγχος ελέγχου ισότητας ψμέσων t-test για δύο δείγματα εφαρμόζεται με σκοπό τη διερεύνηση της απόκλισης των μέσων όρων των απαντήσεων των ερωτηθέντων μεταξύ των κατηγοριών κατηγορικών μεταβλητών (Παρασκευόπουλος, 1993).

Για την εύρεση συσχέτισης ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και το φύλο χρησιμοποιήθηκε το Independent samples t-test. Για την εύρεση συσχέτισης ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην ηλικία, την εκπαίδευση, την απασχόληση και τον τόπο μόνιμης κατοικίας χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος ανάλυσης διασποράς.

Πίνακας 36 - Independent samples t-test στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς το φύλο

Independent Samples Test

Levene' t-test for Equality of Means

s Test

for

Equality

of

Varianc

es

F	Si	t	df	Sig.	Mean	Std.	95%
g.				(2-	Differe	Error	Confidence
				tail		Differe	Interval of

---

						d)	nce	nce	the	
									Difference	
									Low	Upp
									er	er
ΣΥΜΒΟΛΗ	Equal	,00	,93	,05	9	,958	,01786	,33328	-	,771
ΠΕΖΟΠΟΡΙ	varian	6	8	4					,736	79
ΚΟΥ	ces								08	
ΤΟΥΡΙΣΜΟ	assum									
Υ ΣΤΗ	ed									
ΒΙΩΣΙΜΗ	Equal			,05	6,5	,958	,01786	,32962	-	,807
ΑΝΑΠΤΥΞ	varian			4	79				,771	53
Η	ces								82	
	not									
	assum									
	ed									

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στο φύλο ($\text{sig} > 0,05$) δηλαδή οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως φύλου πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει στον ίδιο βαθμό στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πίνακας 37 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς την ηλικία

ANOVA

ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,368	2	,184	,677	,535

Within Groups	2,177	8	,272
Total	2,545	10	

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην ηλικία ($\text{sig} > 0,05$) δηλαδή οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως ηλικίας πιστεύουν στον ίδιο βαθμό ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει αρκετά στη βιώσιμη ανάπτυξη.

ANOVA

ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,543	2	,272	1,085	,383
Within Groups	2,002	8	,250		
Total	2,545	10			

Πίνακας One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς την εκπαίδευση

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην εκπαίδευση ($\text{sig} > 0,05$) δηλαδή οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως εκπαίδευσης πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει στον ίδιο βαθμό στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πίνακας 38 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς την απασχόληση

ANOVA

ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,695	2	,348	1,504	,279
Within Groups	1,850	8	,231		
Total	2,545	10			

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην απασχόληση ($\text{sig} > 0,05$) δηλαδή οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως απασχόλησης πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει στον ίδιο βαθμό στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πίνακας 39 - One way ANOVA στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη ως προς τον τόπο μόνιμης κατοικίας

ANOVA

ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΕΖΟΠΟΡΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	,897	4	,224	,816	,559
Within Groups	1,649	6	,275		
Total	2,545	10			

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στη συμβολή πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη και στον τόπο μόνιμης κατοικίας ($\text{sig} > 0,05$) δηλαδή οι συμμετέχοντες ανεξαρτήτως τόπου μόνιμης κατοικίας πιστεύουν ότι ο πεζοπορικός τουρισμός συμβάλλει στον ίδιο βαθμό στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Κεφάλαιο 7- Συμπεράσματα και Μέτρα Πολιτικής-Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

7.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο εξάγονται σημαντικά συμπεράσματα, τα οποία προκύπτουν τόσο από το εμπειρικό όσο και από το θεωρητικό μέρος της παρούσας μελέτης. Ταυτόχρονα, επιχειρείται η συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων του θεωρητικού και του εμπειρικού μέρους.

Τέλος, αναλύονται εκτενώς τα συμπεράσματα, τα μέτρα πολιτικής καθώς επίσης και οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα που στόχο έχουν να ενταχθούν στο πλαίσιο του πεζοπορικού τουρισμού και να συμβάλλουν στην βιώσιμη ανάπτυξη των Κυθίων.

7.2 Συμπεράσματα θεωρητικού μέρους

Η παρούσα μελέτη βασίστηκε σε θεωρητικό υπόβαθρο το οποίο προέκυψε ύστερα από τη συλλογή δευτερογενών στοιχείων μέσα από έρευνα τόσο διεθνούς όσο και ελληνικής αρθρογραφίας καθώς επίσης και αρθρογραφίας. Ο βασικότερος στόχος της μελέτης είναι διερεύνηση του κατά πόσο μπορεί η ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού να συμβάλλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθίων.

Αρχικά, μέσα από την προσέγγιση του θεωρητικού υπόβαθρου γίνεται προσπάθεια για την ανάλυση της σημαντικότητας του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη. Αναμφίβολα, ο τομέας του τουρισμού αποτελεί έναν από τους ελάχιστους τομείς της οικονομίας, ο οποίος καθιστά τη χώρα ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο.

Επιπρόσθετα, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης προκύπτει ότι ο πεζοπορικός τουρισμός όντας ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού αποτελεί ίσως μία από τις δυναμικότερες μορφές τουρισμού, αφού συνδυάζει εκτός από τα στοιχεία του τουρισμού περιπέτειας και στοιχεία πολιτισμού. Έτσι, μέσω του πεζοπορικού

τουρισμού ο τουρίστας είναι σε θέση να ανακαλύψει τον τόπο που έχει επιλέξει εις βάθος και από όλες του τις πτυχές. Επομένως, γίνεται φανερό ότι ο πεζοπορικός τουρισμός αποτελεί όχι μόνο μία εξαιρετικά αναπτυγμένη μορφή εναλλακτικού τουρισμού αλλά ταυτόχρονα μπορεί στο μέλλον να αποτελέσει και μοχλό οικονομικής ανάπτυξης.

Όσον αφορά το νησί των Κυθήρων, προκύπτει από την έρευνα ότι ο πεζοπορικός τουρισμός αποτελεί ίσως την πιο αναπτυγμένη μορφή τουρισμού στο νησί. Το δίκτυο μονοπατιών που έχει δημιουργηθεί, καθιστά αυτόματα το νησί σε πεζοπορικό προορισμό. Τοπικοί και εθνικοί φορείς σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία έχουν δουλέψει πολύ ώστε το δίκτυο μονοπατιών των Κυθήρων να έχει λάβει μέχρι σήμερα πολλές διακρίσεις διεθνώς.

Ωστόσο, αν και οι προσπάθειες για την ανάδειξη του πεζοπορικού τουρισμού του νησιού είναι συνεχείς και επιτυχημένες, υπάρχουν ακόμα πολλά περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης. Το διευρυμένο δίκτυο μονοπατιών προσελκύει όλο και περισσότερους λάτρεις της πεζοπορίας χρόνο με το χρόνο, ωστόσο η εποχικότητα του τουρισμού συνεχίζει να αποτελεί ένα πρόβλημα, αφού τουρίστες συγκεντρώνονται στο νησί στην καρδιά του καλοκαιριού, κυρίως τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο, ενώ τους υπόλοιπους μήνες του χρόνου τα ποσοστά τουρισμού στα Κύθηρα παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Παρόλα αυτά, με τον κατάλληλο προγραμματισμό και στρατηγικό σχεδιασμό η συνθήκη αυτή μπορεί να αλλάξει και ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να προσελκύσει ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό πεζοπόρων και λάτρων της φύσης στο νησί.

Με την επιτυχή ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού μπορούν να συμπαρασυρθούν θετικά, όχι μόνο η ψυχολογία της τοπικής κοινωνίας και οικονομίας, αλλά επιπροσθέτως να γίνουν πραγματικότητα οι προσδοκίες των επιχειρήσεων για αύξηση των εσόδων τους και όλα αυτά πάντα με σεβασμό στη φύση και το περιβάλλον του τόπου. Έτσι, θα επιτευχθεί μία βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

7.3 Συμπεράσματα εμπειρικού μέρους

Η εμπειρική μελέτη της τρέχουσας εργασίας εξετάστηκε με τη μορφή της ποσοτικής έρευνας απλής τυχαίας δειγματοληψίας μέσω ερωτηματολογίων και απευθυνόταν αποκλειστικά σε εμπλεκόμενους με τον τουρισμό φορείς του νησιού.

Ολοκληρώνοντας την πρωτογενή έρευνα για την συμβολή του πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθήρων, γίνεται σαφές ότι επικρατεί η άποψη πως ο τουρισμός αποτελεί ίσως τον πιο σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Ταυτόχρονα, θεωρείται ότι η πεζοπορία αποτελεί την καταλληλότερη δραστηριότητα για την γενικότερη ανάπτυξη του τουρισμού νησιού. Ωστόσο, αν και το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η πεζοπορία ήδη προσελκύει μεγάλο αριθμό τουριστών, υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό που πιστεύει ότι υπάρχουν ακόμα περιθώρια βελτίωσης ώστε ο πεζοπορικός τουρισμός να αποτελέσει πηγή τουρισμού για το νησί ενώ ένα μικρό ποσοστό δεν εκφράζει με σιγουριά αυτή την άποψη αφού δεν έχει ακόμα ίσως πεισθεί ότι ο η πεζοπορία είναι η δραστηριότητα που μπορεί να αναδείξει το τουριστικό προϊόν των Κυθήρων.

Σε συνέχεια των προηγούμενων απόψεων, επικρατεί η γνώμη ότι ακόμα υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης αλλά και πολλές δυνατότητες ως προς την περαιτέρω ανάπτυξη του πεζοπορικού των Κυθήρων. Παράλληλα, το γεγονός ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει θετικά σε όλες τις πτυχές της βιώσιμη τουριστικής ανάπτυξης του τόπου αποτελεί την επικρατέστερη άποψη.

Όσον αφορά τον σημαντικότερο παράγοντα που μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού, δεν εστιάζεται το ενδιαφέρον σε έναν μόνο αποκλειστικά παράγοντα αλλά γενικά θεωρείται ότι με τον κατάλληλο συνδυασμό διαφόρων στοιχείων μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος προς αυτή την κατεύθυνση. Για παράδειγμα, ο κατάλληλος στρατηγικός συνδυασμός και όραμα καθώς και η συνεργασία τοπικών και περιφερειακών φορέων, θεωρείται ίσως ο καταλληλότερος συνδυασμός παραγόντων που θα οδηγήσει στην ανάδειξη του πεζοπορικού τουρισμού. Από την άλλη μεριά, ανασταλτικοί παράγοντες στην επίτευξη του στόχου αυτού θεωρούνται κυρίως η έλλειψη χρηματοδότησης καθώς επίσης και η έλλειψη υποστήριξης από τους κρατικούς φορείς, ενώ η εγκατάλειψη της υπαίθρου αποτελεί επίσης ένα μικρότερο πρόβλημα προς αυτή την κατεύθυνση.

Τέλος, από την έρευνα προκύπτει ότι υπάρχουν πολλά σχέδια για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον, αφού η πλειοψηφία των συμμετεχόντων δήλωσε ότι ένας συνδυασμός πρακτικών (δημιουργία η δημιουργία νέων μονοπατιών

,συνεργασία με άλλους φορείς , προγράμματα εκπαίδευσης για τοπικούς οδηγούς και εκδηλώσεις προώθησης) μπορεί να οδηγήσει στην εκπλήρωση του οράματος.

Έτσι, μέσα από τη μελέτη προκύπτει ότι έχουν παρουσιαστεί ξεκάθαρα και οι τρεις άξονες στους οποίους η μελέτη στόχευε, αφού αποτυπώθηκε η άποψη σε σχέση με το αν η πεζοπορία θεωρείται η κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη των Κυθίων ενώ παράλληλα εξήχθησαν και τα συμπεράσματα σχετικά με το ποιος παράγοντας θεωρείται ο σημαντικότερος για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού αλλά και σχετικά με το αν τελικά η πεζοπορία και η προώθηση της ως τουριστική δραστηριότητα μπορεί να συμβάλει στην βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Ανεξαρτήτως, λοιπόν, φύλου, ηλικίας, επιπέδου εκπαίδευσης, επαγγέλματος αλλά και τόπου διαμονής, η άποψη ότι όντως ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθίων επικρατεί και υποστηρίζεται από όλους τους εμπλεκόμενους με τον τουρισμό φορείς.

7.4 Προτάσεις Πολιτικής

Λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά των Κυθίων και των μονοπατιών του νησιού μπορούμε να προχωρήσουμε στις παρακάτω προτάσεις προς τους φορείς αυτοδιοίκησης των Κυθίων, τους φορείς τουρισμού καθώς επίσης και τους άμεσα εμπλεκόμενους με τον τουρισμό.

Αρχικά, θα ήταν εξαιρετικά σημαντική η περαιτέρω τουριστική προβολή των Κυθίων ως πεζοπορικός τουρισμός μέσα από διάφορες διαδικασίες μάρκετινγκ

Επιπρόσθετα, πολύ σημαντική και απαραίτητη καθίσταται η αύξηση της ποιότητας των βασικών υποδομών του νησιού μέσω τεχνικών έργων και άλλων ενεργειών.

Παράλληλα, η συνεργασία των τοπικών φορέων με στόχο την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού αλλά και τη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου αποτελεί βασικό παράγοντα για την εκπλήρωση του στόχου αυτού.

Πολύ χρήσιμη επίσης θα ήταν η δημιουργία προγραμμάτων εκπαίδευσης για τοπικούς οδηγούς ώστε να αποκτήσουν όλο και περισσότεροι ενδιαφερόμενοι τις απαραίτητες γνώσεις.

Ταυτόχρονα, το νησί των Κυθίων λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής του θέσης δεν αποτελεί έναν εύκολα προσβάσιμο από τουρίστες προορισμό. Τα δρομολόγια των

πλοίων είναι αρκετά περιορισμένα, ιδίως τους μήνες που δεν εμφανίζεται αυξημένη τουριστική κίνηση, ενώ την ίδια στιγμή ο αριθμός των πτήσεων από Αθήνα προς Κύθηρα είναι αρκετά μικρός. Για τον λόγο αυτό θα ήταν απαραίτητο οι τοπικές αρχές να επικοινωνήσουν με αεροπορικές και ναυτικές εταιρίες για τη διερεύνηση επιπλέον δρομολογίων προς το νησί, καθώς και για την εξεύρεση λύσεων που θα καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των επισκεπτών.

Τέλος, είναι ιδιαίτερα σημαντικό οι φορείς που ήδη ασχολούνται με τον πεζοπορικό τουρισμό και κυρίως το πρόγραμμα μονοπατιών Kythera Trails να οργανώσουν όλο και περισσότερες ημερίδες, ομιλίες, συνέδρια καθώς και προγράμματα για δωρεάν περιήγηση στα μονοπάτια με οδηγό και ξεναγό, ώστε μαθαίνοντας και βιώνοντας την εμπειρία του πεζοπορικού τουρισμού ο εκάστοτε ενδιαφερόμενος ντόπιος ή ακόμα και τουρίστας, να ευαισθητοποιηθεί και να υπάρξει τελικά μία συνεργασία κοινωνίας και φορέων με κοινό όραμα μονάχα την ευημερία των Κυθήρων, μέσω της διαφύλαξης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου, προάγοντας παράλληλα μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη.

7.5 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Παρακάτω παρατίθενται οι προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.

Μία μελέτη, στην οποία θα συγκεντρωθεί δείγμα με τον πληθυσμό τόσο των κατοίκων του νησιού και των επιχειρηματιών του κλάδου του τουρισμού, καθώς επίσης και των τουριστών του νησιού ώστε να γίνει η σύγκριση και η συσχέτιση για την άποψη που έχουν οι παραπάνω για την συνεισφορά του πεζοπορικού τουρισμού στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη των Κυθήρων.

Ταυτόχρονα, θα ήταν χρήσιμη η διενέργεια μίας παρόμοιας έρευνας σε διαφορετική χρονική περίοδο έτσι ώστε να αυξηθεί το δείγμα της έρευνας αλλά και να προκύψουν ενδεχομένως ομοιότητες και διαφορές μεταξύ διαφορετικών χρονικών περιόδων.

Βιβλιογραφία

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Destination Kythira . (2023). Ανάκτηση από <https://destinationkythira.gr/el/>
- European Rumlbers Association. (2020). *Step by step to Leading Quality Trails*. Ανάκτηση από http://www.era-ewv-ferp.com/fileadmin/_migrated/content_uploads/LQT_brochure_EN_01.pdf
- Fennell Da. (2014). *Ecotourism*.
- Fennell, D.A. (2020). *Sustainable tourism: Principles, contexts and practices*.
- Gössling & Scott. (2014). *Tourism and Climate Change. Impacts, Mitigation and Adaptation*.
- Gössling & Scott. (2015). *Inter-market variability in CO2 emission-intensities in tourism: Implications for destination marketing and carbon management*.
- Kythera Trails. (2020). *Καινοτομίες Kythera Trails*. Ανάκτηση από https://kipa-foundation.org/wp-content/uploads/2020/07/Kythera-Trails-%CE%9A%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%84%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CC%81%CE%B5%CF%82_18.06.2020.pdf
- Mc Cool & Bosak. (2015). *Reframing Sustainable Tourism*. Ανάκτηση από <http://dx.doi.org/10.1007/978-94-017-7209-9>
- Richards, G. a. (2000). *Tourism and Sustainable Community Development*. . Ανάκτηση από <https://doi.org/10.4324/9780203464915>
- Sharpley & Telfer. (2007). *Tourism and Development in the Developing World*.
- Spector, P. E. (1992). *Summated Rating Scale Construction: An Introduction*.
- UNWTO - World Tourism Organisation. (1985). *The role of recreation management in the development of active holidays and special interest tourism and consequent enrichment of the holiday experience. United Nations Development programme /WTO*.
- UNWTO. (2009). *Making Tourism more Sustainable – A Guide for Polich Makers*. Ανάκτηση από <https://www.eunwto.org/doi/book/10.18111/9789284408214>

World Trails Network. (2021). Ανάκτηση από <https://worldtrailsnetwork.org/trails-atlas/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Sputnik News . (2020). *Κορονοϊός και τουρισμός: Προς έκδοση voucher 18μηνιαίας διάρκειας αντί για επιστροφή χρημάτων*. Ανάκτηση από <https://sputniknews.gr/oikonomia/202004066966881-koronoios-kaitourismos-pros-ekdosi-voucher-18minis-diarkeias-anti-gia-epistrofi-hrimaton/>

Αγγελίδης, Γεωργιάδης, Κορδοπάτης, Πορτολου, Τσιοπελας. (2016). *Μεσογειακό Ινστιτούτο για τη Φύση και τον Άνθρωπο, Καταγραφή και Αξιολόγηση του Φυσικού Περιβάλλοντος Κυθήρων και Αντικυθήρων*.

Αποστολόπουλος, Κ., και Σδράλη, Β. . (2009). *Εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός υπαίθρου :Θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογές*. Εκδόσεις Ελληνοεκδοτική.

Γούλα, Α. (2019). *Σχέδιο ανάπτυξης θεματικών διαδρομών και εναλλακτικού τουρισμού στον ορεινό όγκο των Τζουμέρκων*.

Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού. (2018). *Μονοπάτια Πολιτισμού*. Ανάκτηση από https://www.monopatapolitismou.gr/?page_id=823

ΕΟΑΑ-Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας και Αναρίχησης,. (2018). *Εθνικά Μονοπάτια*. Ανάκτηση από <https://www.eoaa.gr/el/>

ΕΟΤ. (2007). *Πρόταση Πολιτικής για την ανάπτυξη Μονοπατιών στην Ελλάδα*. Ανάκτηση από <https://gnto.gov.gr/wp-content/uploads/2022/04/3.1.%CE%A0%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CE%BD%20%CE%91%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7%20%CF%84%CF>

Καζαντζίδου, Σ. (2014). *Αγροτουρισμός και αειφόρος τοπική ανάπτυξη*,. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., Γκρίμπα, Ελ. (2011). *Ειδικές και Εναλλακτικές μορφές Τουρισμού. Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού Σειρά: Τουρισμός και Αναψυχή*, 9. Υπεύθυνοι σειράς: Γ. Ζαχαράτος, Π. Τσάρτας, Κριτική, Αθήνα.

Μυλωνόπουλος, Δ. και Μοίρα,. (2014). *Στο Σπηλαιολογισμό. Η αναγκαιότητα θέσπισης σαφούς θεσμικού πλαισίου, Περιβάλλον και Δίκαιο*, τεύχος 2 (σσ. 201-210). Νομική Βιβλιοθήκη.

Παγκόσμιο Συμβούλιο Ταξιδιών και Τουρισμού. (1999).

Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*.

Σιγάλα, Μ. & Χρήστου, Ε. (2014). *Από τον μαζικό τουρισμό στον τουρισμό της εμπειρίας*.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο Έρευνας

1. Φυλο

Άνδρας
Γυναίκα

2. Ηλικία

<25
26-35
36-45
46 και άνω

3. Επίπεδο Εκπαίδευσης

Απόφοιτος Γυμνασίου
Απόφοιτος Λυκείου
Απόφοιτος Πανεπιστημίου
Μεταπτυχιακές Σπουδές
Διδακτορικό

4. Παρακαλώ σημειώστε ποια είναι η τρέχουσα απασχόλησή σας

Επιχειρηματίας
Αυτοαπασχολούμενος
Μισθωτός
Φοιτητής
Άνεργος

5. Τόπος Μόνιμης Κατοικίας

Η απάντησή σας
----

6. Πόσο σημαντικός πιστεύετε ότι είναι ο τομέας του τουρισμού για την οικονομία της περιοχής σας;

ΚΑΘΟΛΟΥ

ΛΙΓΟ
ΜΕΤΡΙΑ
ΑΡΚΕΤΑ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

7. Πόσο ικανοποιημένοι είστε από την τουριστική ανάπτυξη του νησιού των Κυθήρων;

ΚΑΘΟΛΟΥ
ΛΙΓΟ
ΜΕΤΡΙΑ
ΑΡΚΕΤΑ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

8. Επισκέπτονται το νησί τουρίστες με σκοπό την πεζοπορία;

Κανένας
Κάποιοι
Πολλοί
Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ

9. Θεωρείτε την πεζοπορία ως κατάλληλη δραστηριότητα για την τουριστική ανάπτυξη του νησιού;

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ

10. Πιστεύετε ότι ο πεζοπορικός τουρισμός θα μπορούσε να αναπτυχθεί περαιτέρω στο νησί;

Ναι
Όχι
Δεν γνωρίζω/ Δεν απαντώ

11. Τι αντίκτυπο πιστεύετε ότι θα έχει η ανάπτυξη πεζοπορικού τουρισμού στα ακόλουθα ζητήματα; (σημειώστε με X την επιλογή σας στον παρακάτω πίνακα)

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΛΙΓΟ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ
---------	------	--------	--------	-----------

Συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Συμβολή στη καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Αύξηση στις αξίες γης

Αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

Αυξάνονται οι ευκαιρίες Απασχόλησης (δημιουργία θέσεων εργασίας)

Συμβάλει στη βελτίωση των υποδομών

Συμβάλει στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

Συμβάλει στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

Συμβάλει τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

Βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

Συμβολή στην προστασία του περιβάλλοντος

Συμβολή στη καλύτερη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Αύξηση στις αξίες γης

Αύξηση στα εισοδήματα των ντόπιων κατοίκων

Αυξάνονται οι ευκαιρίες Απασχόλησης (δημιουργία θέσεων εργασίας)

Συμβάλει στη βελτίωση των υποδομών

Συμβάλει στην προστασία, διατήρηση, συντήρηση χώρων με ιστορική, πολιτιστική και αισθητική αξία

Συμβάλει στη διατήρηση των τοπικών εθίμων και παραδόσεων

Συμβάλει τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου του τοπικού πληθυσμού

Βελτίωση της υγείας και της σωματικής ευημερίας

12. Ποιοι από τους παρακάτω στόχους πιστεύετε ότι επιτυγχάνονται με τη δημιουργία και συντήρηση μονοπατιών;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού

Προώθηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού

Ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης πολιτιστικής ταυτότητας

Προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού

Προώθηση των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού

Ανάδειξη φυσικών και πολιτιστικών πόρων

Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και ανάδειξη της ιστορίας της, των τοπικών παραδόσεων, της κουλτούρας και γενικά της ιδιαίτερης πολιτιστικής ταυτότητας

13. Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω, αναφορικά με την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στο νησί; (σημειώστε με Χ την επιλογή σας στον παρακάτω πίνακα)

ΚΑΘΟΛΟΥ ΛΙΓΟ ΜΕΤΡΙΑ ΑΡΚΕΤΑ ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

Υποστήριξη από κρατικούς φορείς

Μάρκετινγκ, Διαφήμιση, Προώθηση

Τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών

Χρηματοδότηση

Μεγαλύτερη εμπλοκή των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων

Συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Στρατηγικός σχεδιασμός και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό

Υποστήριξη από κρατικούς φορείς

Μάρκετινγκ, Διαφήμιση, Προώθηση

Τεχνική βοήθεια για την ορθή κατασκευή και συντήρηση των μονοπατιών

Χρηματοδότηση

Μεγαλύτερη εμπλοκή των δημοσίων και ιδιωτικών φορέων

Συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο

Στρατηγικός σχεδιασμός και όραμα για τον πεζοπορικό τουρισμό

14. Ποια θεωρείτε τα σημαντικότερα εμπόδια για την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού στην περιοχή σας;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Έλλειψη υποστήριξης από τους κρατικούς φορείς

Έλλειψη χρηματοδότησης

Έλλειψη οργάνωσης, οράματος, διοίκησης ή ηγεσίας

Έλλειψη εκπαίδευσης

Εγκατάλειψη της υπαίθρου

Έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων

Άλλο

Έλλειψη υποστήριξης από τους κρατικούς φορείς

Έλλειψη χρηματοδότησης

Έλλειψη οργάνωσης, οράματος, διοίκησης ή ηγεσίας

Έλλειψη εκπαίδευσης

Εγκατάλειψη της υπαίθρου

Έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των τοπικών δημόσιων και ιδιωτικών φορέων

Άλλο

15. Σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι ο πεζοπορικός τουρισμός μπορεί να συμβάλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του νησιού;

ΚΑΘΟΛΟΥ
ΛΙΓΟ
ΜΕΤΡΙΑ
ΑΡΚΕΤΑ
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

16. Υπάρχουν κάποια οικολογικά προβλήματα ή ανησυχίες που σχετίζονται με τον πεζοπορικό τουρισμό στα Κύθηρα;

Ναι
Όχι

17. Ποια είναι τα σχέδιά σας για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού στο μέλλον ;

Δημιουργία νέων μονοπατιών
Προγράμματα εκπαίδευσης για τοπικούς οδηγούς
Συνεργασία με άλλους φορείς για την προώθηση του πεζοπορικού τουρισμού
Εκδηλώσεις προώθησης
Όλα τα παραπάνω
Άλλο